

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів**

**Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент**

_____ **Ольга ГУБАРИК**

« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Удосконалення організації обліку та контролю на
підприємстві»**

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Левченко Н.А.

**Науковий керівник,
д.держ.упр., професор**

Васільєва Л. М.

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 202__р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Левченко Ніні Анатоліївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення організації обліку та контролю на підприємстві»

Науковий керівник: Васильєва Леся Миколаївна, д. держ. упр., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «20» листопада 2023 року № 3059

2. Термін подання здобувачем роботи: 09 лютого 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, реєстри синтетичного, аналітичного обліку та фінансова звітність С(Ф)Г «Носенко».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичні аспекти організації обліку і контролю на підприємстві. 2. Практика та вдосконалення організації обліку на підприємстві. 3. Організація та напрями вдосконалення контролю на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Основні аспекти організації бухгалтерського обліку. Концептуальна структура організації бухгалтерського обліку. Принципи організації контролю на підприємстві. Оцінка фінансової стійкості С(Ф)Г «Носенко» за 2018-2022 рр. Основні етапи облікового процесу С(Ф)Г «Носенко». Організація бухгалтерського обліку на етапі поточного обліку в С(Ф)Г «Носенко». Структурно-логічна схема організації обліку на підприємстві. Етапи проведення інвентаризації в С(Ф)Г «Носенко». Схема формування облікової політики підприємств. Формування системи організації контролю на підприємстві.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання березень 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Фінансово-економічна характеристика С(Ф)Г «Носенко»	березень 2023 р.	
2	Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства.	травень 2023 р.	
3	Теоретичні аспекти організації обліку і контролю на підприємстві	липень 2023 р.	
4	Практика та вдосконалення організації обліку на підприємстві	вересень 2023 р.	
5	Організація та напрями вдосконалення контролю на підприємстві	листопад 2023 р.	
6	Вступ. Висновки і пропозиції	грудень 2023 р.	
7	Оформлення кваліфікаційної роботи	січень 2024 р.	

Здобувачка _____
(підпис)

Левченко Н.А.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Васільєва Л.М.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення організації обліку та контролю на підприємстві»

Кваліфікаційна робота містить: 74 с., 15 рис., 4 табл., 4 додатків, 54 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і контролю.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних підходів щодо удосконалення організації обліку і контролю на підприємстві.

Методи дослідження: Теоретико-методичною основою став діалектичний метод наукового пізнання. При вирішенні окреслених завдань у кваліфікаційній роботі застосовувалися наступні методи дослідження: монографічний; методи аналізу і синтезу; порівняльний метод, абстрактно-логічний та інші підходи, спрямовані на вивчення всіх аспектів організації обліку і контролю на підприємстві.

В результаті дослідження розкрито теоретичні аспекти організації обліку і контролю на підприємстві; проаналізовано фінансово-економічну характеристику підприємства; охарактеризовано організацію роботи бухгалтерської служби та оцінку базових засад облікової політики С(Ф)Г «Носенко»; визначено особливості організації обліку на підприємстві; запропоновано напрями вдосконалення організації обліку на підприємстві; досліджено практику організації контролю в С(Ф)Г «Носенко»; визначено напрями вдосконалення організації контролю на підприємстві.

Результати впроваджені в діяльність С(Ф)Г «Носенко» Дніпропетровської обл., Новомосковського р-н.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Аналіз, вдосконалення, ефективність, організація обліку, контроль, підприємство

ABSTRACT

Topic: «Improving the organization of accounting and control at the enterprise»

The qualification work contains: 74 pages, 15 figures, 4 tables, 4 appendices, 54 literary sources.

The object of the research is the process of organization of accounting and control.

The subject of the study is a set of theoretical-methodical and practical approaches to improving the organization of accounting and control at the enterprise.

Research methods: The dialectical method of scientific knowledge became the theoretical and methodological basis. When solving the outlined tasks in the qualification work, the following research methods were used: monographic; methods of analysis and synthesis; comparative method, abstract-logical and other approaches aimed at studying all aspects of the organization of accounting and control at the enterprise.

As a result of the study, the theoretical aspects of the organization of accounting and control at the enterprise were revealed; the financial and economic characteristics of the enterprise were analyzed; the organization of the work of the accounting service and the assessment of the basic principles of the accounting policy of P(F)E «Nosenko» were characterized; the peculiarities of the organization of accounting at the enterprise are determined; directions for improving the organization of accounting at the enterprise are proposed; the practice of control organization in P(F)E «Nosenko» was investigated; directions for improving the organization of control at the enterprise are determined.

The results are implemented in the activities of P(F)E «Nosenko» of Dnipropetrovsk region, Novomoskovsk district.

KEYWORDS

Analysis, improvement, efficiency, accounting organization, control, enterprise

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	9
1.1. Організація обліку: поняття та основні аспекти	9
1.2. Концептуальний підхід до раціональної організації обліку	13
1.3. Теоретичні аспекти щодо організації контролю як функції управління підприємством	17
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	24
2.1. Фінансово-економічна характеристика С(Ф)Г «Носенко»	24
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики С(Ф)Г «Носенко»	29
2.3. Особливості організації обліку на підприємстві	34
2.4. Вдосконалення організації обліку на підприємстві	39
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	48
3.1. Практика організації контролю в С(Ф)Г «Носенко»	48
3.2. Фінансовий аналіз як важливий інструмент для здійснення ефективного контролю на підприємстві	53
3.3. Вдосконалення організації контролю на підприємстві	62
Висновки до третього розділу	69
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження характеризується тим, що організація обліку і контролю на підприємстві залишається критичною незалежно від ринкових умов, галузі діяльності та розміру підприємства, адже облік і контроль допомагають забезпечити точність фінансової звітності, що є ключовим для стабільності підприємства та привертання інвесторів. Ефективна організація обліку і контролю допомагають вивчати і оптимізувати витрати, підвищувати ефективність використання ресурсів та підтримувати конкурентоспроможність, а також є важливою для забезпечення його стійкості, стабільності та здатності адаптуватися до змін в економічному середовищі.

Розробці методико-практичних підходів щодо організації обліку і контролю на підприємстві присвячені роботи багатьох вчених, таких, як Бутинець Ф.Ф., Васільєва Л.М., Войналович О.П., Гарасим П.М., Карпушенко М.Ю., Коробова Н.М., Кузь В.І., Кундря-Висоцька О.П., Кужельний М.В., Кулаковська Л. П., Левицька С.О., Лень В.С., Макалюк І.В., Піча Ю.В., Приймак С.В., Сопко В.В., Сук Л.К., Сук П.Л., Томашевська І.Л., Череп А.В., Шило В.П. та ін. Проте, існує постійна потреба у розвитку теоретико-методичного забезпечення щодо організації обліку і контролю, а тому вимагає уточнення і розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теорії, практики та напрямів вдосконалення організації обліку і контролю.

Для досягнення мети в кваліфікаційній роботі поставлені до вирішення наступні завдання:

- розкрити теоретичні аспекти організації обліку і контролю на підприємстві;
- проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства;

- охарактеризувати організацію роботи бухгалтерської служби та оцінку базових засад облікової політики С(Ф)Г «Носенко»;
- визначити особливості організації обліку на підприємстві;
- запропонувати напрями вдосконалення організації обліку на підприємстві;
- дослідити практику організації контролю в С(Ф)Г «Носенко»;
- визначити напрями вдосконалення організації контролю на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і контролю.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних підходів щодо удосконалення організації обліку і контролю на підприємстві.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою став діалектичний метод наукового пізнання. При вирішенні окреслених завдань у кваліфікаційній роботі застосовувалися наступні методи дослідження: монографічний; методи аналізу і синтезу; порівняльний метод, абстрактно-логічний та інші підходи, спрямовані на вивчення всіх аспектів організації обліку і контролю на підприємстві.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення обліку і аналізу основних засобів:

удосконалено:

- документування щодо відображення результатів інвентаризації, а саме запропоновано форму «Додаток до інвентаризаційного опису основних засобів» інформація в цій формі поділена на дві частини: придатність об'єкта інвентаризації; потенційні втрати (ризика) об'єкта інвентаризації;

набули подальшого розвитку:

- запропоновані підходи до формування концептуальної структури організації бухгалтерського обліку, яка визначає основні елементи та взаємозв'язки, які формують систему бухгалтерського обліку на підприємстві та складається з наступних компонент: змістовна, технологічна, процедурна, топологічна;

– запропоновані етапи формування облікової політики підприємства, що передбачають узгоджений та збалансований підхід до формування облікової політики та допомагає підприємству ефективно використовувати свій обліковий процес для досягнення стратегічних цілей та оптимізації управління ресурсами підприємства;

– підходи до формування внутрішнього контролю на підприємстві, який передбачає: планування діяльності служби контролю, формування внутрішнього контролю, проведення внутрішнього контролю, узгодження та затвердження результатів контролю, прийняття управлінських рішень за наслідками внутрішнього контролю, моніторинг виконання прийнятих рішень.

Практичне значення отриманих результатів має вдосконалити інформаційне забезпечення підприємств для прийняття ефективних управлінських рішень, підвищення інформаційної складової обліку та покращення можливості оперативного інформування.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Наукові положення та пропозиції доповідались і обговорювалися I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, 2023), VII Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, 2023 р.).

Публікації. Основні результати роботи були представлені 1 статтею, загальним обсягом 0,6 ум. друк. арк. опубліковані у колективній монографії «Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку».

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 54 найменувань, містить 4 таблиці, 15 рисунків, 4 додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 74 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Організація обліку: поняття та основні аспекти

Як академічна дисципліна і напрям наукової діяльності, вивчення організації бухгалтерського обліку стало більш систематизованим і активним у 20-х столітті, зокрема в 1960-х роках. У цей період відбулися певні трансформації в галузі бухгалтерського обліку, пов'язані з розвитком підприємництва, зростанням глобального бізнесу та потребами уніфікації стандартів бухгалтерської звітності. Спеціалізовані програми та курси з бухгалтерського обліку стали надавати студентам та фахівцям засоби для більш глибокого розуміння принципів та практики бухгалтерського обліку.

Цей період також був визначальним для розвитку міжнародних стандартів бухгалтерської звітності і встановлення міжнародних організацій, таких як Міжнародний стандартний комітет (International Accounting Standards Committee, IASC), який пізніше став Міжнародним стандартним бухгалтерським комітетом (International Accounting Standards Board, IASB).

Отже, в 1960-х роках можна виявити активізацію процесу організації бухгалтерського обліку як окремого напрямку навчання та наукових досліджень.

Організація бухгалтерського обліку є важливим елементом управління діяльністю будь-якого підприємства чи організації. Основні цілі організації бухгалтерського обліку включають в себе [1]:

- фінансовий контроль - внутрішній контроль: допомагає у виявленні та усуненні можливих помилок і неузгоджень в облікових записах; зовнішній контроль: надає можливість стороннім зацікавленим сторонам, таким як податкові органи, банки, інвестори та інші, перевіряти фінансову діяльність компанії.

- планування та аналіз - дані бухгалтерського обліку використовуються для розробки стратегій та планів розвитку; фінансові звіти допомагають керівництву в прийнятті обґрунтованих рішень, аналізуючи фінансовий стан підприємства.

- податкове планування - бухгалтерський облік дозволяє ефективно відстежувати доходи та витрати, оптимізувати податкові зобов'язання та використовувати податкові переваги.

- забезпечення фінансової звітності - компанії повинні звітувати про свою фінансову діяльність стороннім сторонам, таким як інвестори, акціонери, кредитори та інші зацікавлені сторони. бухгалтерський облік забезпечує надійні дані для цієї звітності.

- внутрішнє управління - керівництво використовує бухгалтерський облік для внутрішнього управління ресурсами, контролю над витратами та оптимізації ефективності діяльності.

- довіра та легітимність - правильний бухгалтерський облік сприяє довірі від сторонніх зацікавлених сторін та інвесторів, що є ключовим елементом успішної діяльності.

Загалом, організація бухгалтерського обліку є необхідною складовою ефективного фінансового управління, допомагаючи забезпечити фінансову стабільність та розвиток організації.

Отже, що ж таке організація бухгалтерського обліку. В академічній спільноті не має єдиної визначення даного терміну, отже спробуємо проаналізувати деякі підходи щодо трактування поняття «організація бухгалтерського обліку».

Як зазначають Гарасим П.М., Приймак С.В., Гарасим М.П. організація бухгалтерського обліку - це «упорядкування всіх елементів системи бухгалтерського обліку, налагодження й удосконалення його процесу» [8]. На думку, М.Ю.Карпушенка, організація бухгалтерського обліку – це комплекс системних дій, які передбачають «складання облікових реєстрів і первинних носіїв облікової інформації, організацію облікового процесу

підприємства тощо» [11]. Організація системи бухгалтерського обліку, на думку Пантелійчук Л., це цілеспрямована робота керівників підприємства з проектування самої системи обліку та вдосконалення вже існуючої з метою забезпечення інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів [37]. Васильєва Л.М. наголошує, що організація бухгалтерського обліку – це сукупність умов, яка дозволяє найбільш економно і раціонально накопичувати, обробляти, зберігати облікову інформацію для забезпечення контролю та ефективним її використанням та надання об'єктивної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів [4].

Як відмічає Войналович О. П. організація обліку означає впорядкування та структурування системи обліку в рамках підприємства чи організації. Це включає в себе встановлення правил, процедур, методів та систем для збору, класифікації, реєстрації та аналізу фінансової інформації [6]. Організація обліку спрямована на забезпечення систематизованого та ефективного обліку всіх фінансових операцій та ресурсів підприємства. На думку, Кундря-Висоцької О.П. організація обліку це «цілеспрямоване вдосконалення механізму, структури і процесів обліку, впорядкування всіх елементів системи бухгалтерського обліку» [20]. Сук Л.К. та Сук П. Л. відмічають організацію обліку як «систему методів, способів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування бухгалтерського обліку та подальший його розвиток» [46].

Відмітимо, що належна організація облікового процесу вкрай важлива для вирішення актуальних економічних проблем в сучасних умовах. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного фінансового управління та надає необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

На думку Ф.Ф. Бутинця організація бухгалтерського обліку це «система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням ресурсів» [1]. Кужельний М.В., Левицька С.О. розглядають організацію обліку як

«цілеспрямовану діяльність керівників по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів» [15].

Організація обліку у компанії передбачає впровадження системи, яка забезпечує відповідність фінансової інформації стандартам і правилам, зберігаючи її надійність і цілісність, що передбачає певні кроки: визначення системи організації обліку: збір записів та їх класифікація відповідно до правових критеріїв; вибір системи організації обліку, яка відповідає потребам і специфіці бізнесу, має вирішальне значення; встановлення структури та обов'язків бухгалтерії, призначення відповідальних осіб, визначення пріоритетів роботи; безпека облікової інформації: забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності таких даних тощо (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні аспекти організації бухгалтерського обліку

Ці аспекти спільно створюють ефективну систему організації бухгалтерського обліку, яка допомагає забезпечити достовірність фінансової інформації та ефективно управління фінансовими ресурсами підприємства.

Таким чином, можемо виділити такі узагальнення щодо поняття «організація бухгалтерського обліку»: організація обліку як процес впорядкування облікової діяльності - може вказувати на систематизацію та впорядкування облікової інформації в межах підприємства чи організації. Це включає в себе встановлення правил, процедур, систем обліку та внутрішніх контрольних механізмів, які допомагають ефективно вести облік фінансів, ресурсів та інших економічних операцій. Організація обліку як галузь науки и - у вузькому сенсі, організація обліку може також вказувати на науковий напрям або спеціальність в галузі бухгалтерського обліку. Це означає систематичне вивчення та вдосконалення методів бухгалтерського обліку, стандартів, теорій та практик, що використовуються в обліку фінансів та ділової діяльності.

Таким чином, організація обліку може вказувати як на організаційні аспекти внутрішнього обліку в компанії, так і на самостійну галузь наукових досліджень і освіти в галузі бухгалтерського обліку.

1.2. Концептуальний підхід до раціональної організації обліку

Концепція організації бухгалтерського обліку охоплює набір кроків для розробки та вдосконалення оперативних систем бухгалтерського обліку, які включають правові, методологічні, технічні та організаційні аспекти в конкретних умовах для задоволення інформаційних потреб користувачів. Організація бухгалтерського обліку охоплює управління процесом, діяльністю та підтримкою апарату бухгалтерського обліку, а також планування майбутніх розробок бухгалтерського обліку. Сучасний світ вимагає логічної організації бухгалтерського обліку в організації та його функції у нагляді за економічними операціями, що вимагає впровадження

нових методів управління та їх точного виконання. На ступінь економічності підприємств впливає раціональна організація бухгалтерського обліку. Це пояснюється тим, що система управління використовує більшу частину інформації, отриманої в бухгалтерському обліку.

Як зазначає Кононова О.Є. принципи організації обліку визначають основні принципи та правила, які слід дотримуватися при веденні обліку операцій та інших економічних подій на підприємстві [12]. Вони формують основу для систематизації та стандартизації бухгалтерської діяльності.

Повнота, обґрунтованість і надійність є ключовими компонентами рішень, які роблять їх повноцінними. Якісні інформаційні спеціалісти з управлінських послуг більш доступні для аналізу, контролю, регулювання та планування завдяки раціональній організації обліку. Це суттєва перевага.

На думку Васильєвої Л.М. організація обліку повинна відповідати певним умовам, щоб ефективно виконувати завдання та споживати мінімальні ресурси праці [5]. Концепція цілісності передбачає розгляд системи як одиниці без внутрішньої цінності чи властивості. Комплексність вимагає врахування всіх внутрішніх зв'язків і відносин у системі. Ієрархія елементів і їх відносини повинні відповідати певним критеріям, таким як мобільність або адекватність, відповідно до принципу підпорядкування.

Костенко Н. наголошує на тому, що динамізм вчить, що функції системи слід розглядати як мінливі, а не незмінні. Динамізм в системі організації обліку визначається постійним удосконаленням її принципів, методів, процедур [14].

Організація обліку повинна дотримуватися принципу пропорційності, який передбачає забезпечення належного зв'язку між різними предметами та об'єктами поблизу, наприклад, комп'ютерами, виконавцями та економічною ефективністю.

Отже, узагальнимо основні принципи організації обліку:

1. Принцип єдності (єдиний метод). Облікова інформація повинна відображатися у єдиному стандарті та методі на всьому підприємстві, щоб

забезпечити єдність та порівнянність результатів [17].

2. Принцип періодичності. Фінансові операції повинні фіксуватися та відображатися в бухгалтерській звітності за конкретні періоди (зазвичай місяці, квартали, роки).

3. Принцип повності. Облікова інформація повинна бути повною та відображати всі значущі факти і події, що відбулися протягом облікового періоду.

4. Принцип систематизації. Бухгалтерія повинна вести облік згідно з певною системою, яка дозволяє належним чином організувати рахунки та облікові записи.

5. Принцип неперервності діяльності. Облікова діяльність повинна здійснюватися безперервно, не дивлячись на зміни в складі основних засобів, кадрах тощо [2].

6. Принцип сталої цінової одиниці. Облікова інформація повинна відображати економічні операції та фінансовий стан підприємства у сталій валютній одиниці, щоб забезпечити об'єктивність аналізу та порівняння.

7. Принцип об'єктивності. Облікова інформація повинна бути об'єктивною та відображати реальність економічних подій, уникаючи при цьому впливу суб'єктивних оцінок та упереджень.

8. Принцип обережності. При виникненні невизначеності стосовно облікових подій слід вживати заходів для зменшення можливих втрат та недорозумінь [13].

Ці принципи допомагають забезпечити стандартність, порівнюваність та достовірність облікової інформації, що є важливими умовами для ефективного фінансового управління та прийняття управлінських рішень.

Концептуальний підхід до раціональної організації обліку визначає загальні принципи та підходи, які враховуються при створенні та вдосконаленні обліку. Цей підхід передбачає розуміння базових концепцій та основних напрямків організації обліку для досягнення ефективності та оптимальності в управлінні підприємства. Основні аспекти концептуального

підходу до раціональної організації обліку включають (рис. 1.2):

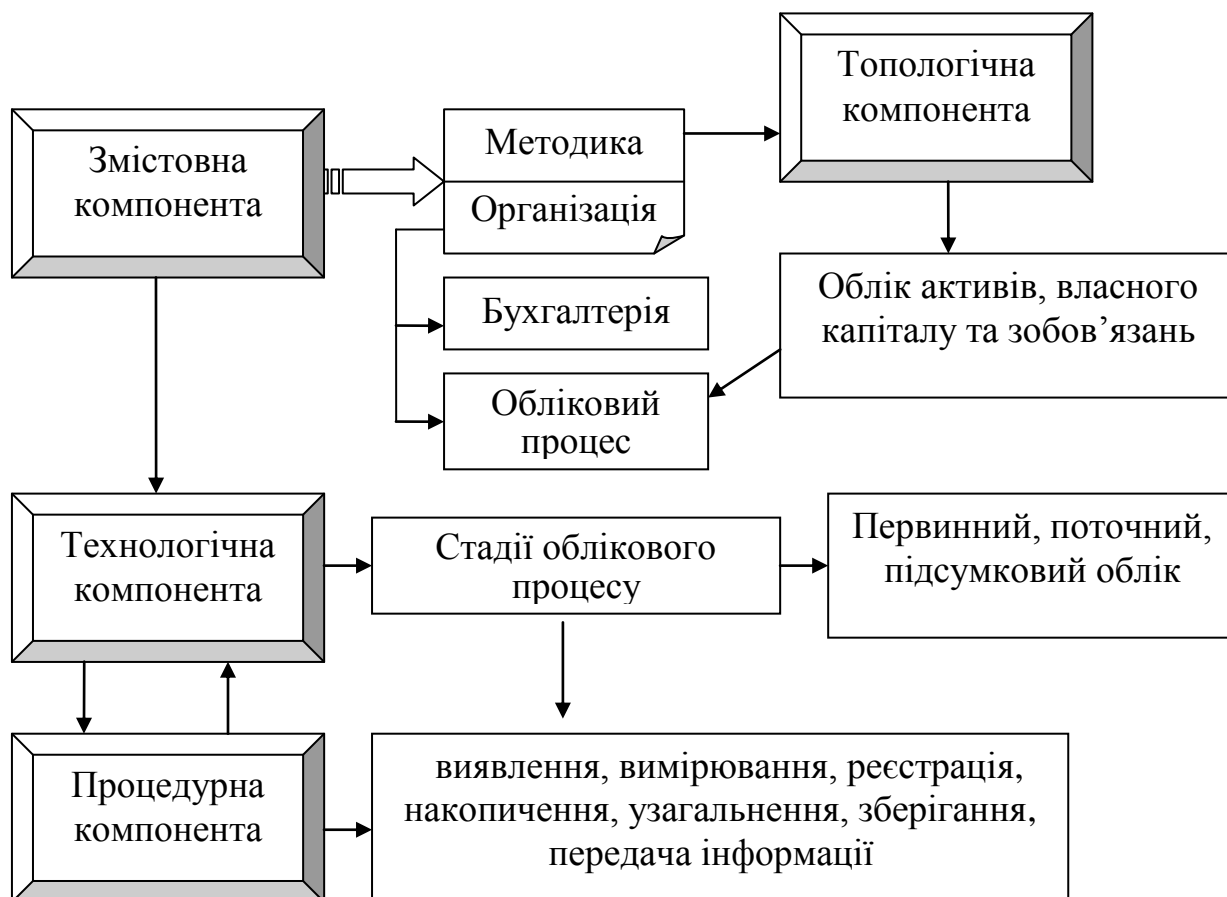

Рис. 1.2. Концептуальна структура організації бухгалтерського обліку

Концептуальна структура організації бухгалтерського обліку визначає основні елементи та взаємозв'язки, які формують систему обліку, яка включає в себе ключові концепції та компоненти, які допомагають забезпечити ефективне функціонування бухгалтерського обліку [21].

Відмітимо, що даний підхід повинен забезпечити відповідність облікових процедур стратегічним цілям та завданням підприємства, яка передбачає пов'язаність облікової інформації з усіма рівнями управління та використання обліку для підтримки прийняття управлінських рішень. Передбачає врахування потреб та очікувань користувачів обліку, зокрема управлінців, інвесторів, кредиторів тощо, а також здатність системи обліку адаптуватися до змін в економічному середовищі та потребам підприємства.

На думку Лень В. С. необхідно враховувати встановлення систем внутрішнього контролю та використання надійних джерел інформації для

запобігання помилкам та шахрайству [25].

Ми відмічаємо, що концептуальний підхід повинен забезпечити запровадження механізмів для постійного вдосконалення системи організації обліку на основі аналізу результатів та змін в умовах діяльності та дотримання міжнародних стандартів бухгалтерської звітності для забезпечення порівняння та транспарентності фінансової інформації. Концептуальний підхід до раціональної організації обліку передбачає глибоке розуміння потреб підприємства та вироблення систематизованого підходу до ведення обліку, що сприяє ефективному управлінню та досягненню стратегічних цілей.

1.3. Теоретичні аспекти щодо організації контролю як функції управління підприємством

Організація контролю є важливою функцією управління підприємством, оскільки вона спрямована на забезпечення відповідності діяльності підприємства встановленим стандартам, правилам та стратегічним цілям. Теоретичні аспекти організації контролю становлять основу для розробки ефективних систем управління підприємством, спрямованих на досягнення стратегічних цілей та забезпечення стабільного функціонування організації.

Зазначимо, що спочатку термін «контроль» викликає негативні емоції. Багато людей розглядають контроль як такі заходи, як обмеження, примус і відсутність автономії, що суперечить нашим уявленням про індивідуальну свободу. У результаті такого розуміння контроль вважається однією з функцій менеджменту, і його природу часто неправильно розуміють. Визначення контролю як засобу утримання працівників у певних умовах часто використовується керівниками, адже акт нав'язування покори є одним із компонентів контролю. Зменшення контролю до певних обмежень, які запобігають заподіянню шкоди організації та забезпечують сувору

дисципліну, призведе до нехтування основною метою управління. Такий підхід неможливий.

Контроль в широкому розумінні - це систематичний та організований процес перевірки, вимірювання та коригування діяльності чи процесів для забезпечення їх відповідності планованим стандартам або цілям [28]. Це важлива функція управління, спрямована на забезпечення ефективності та ефективності в різних областях діяльності. Контроль може застосовуватися в різних аспектах організаційної діяльності, включаючи фінанси, виробництво, якість, персонал і т. д. Він є необхідним для забезпечення відповідності діяльності підприємства стратегічним цілям та забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності.

На думку Стендер С. В. контроль в контексті управління можна розглядати як систематичний процес перевірки та визначення ступеня відповідності фактичних результатів чи виконання дій заданим планам, стандартам або цілям, а також це важлива функція управління, спрямована на забезпечення ефективності та ефективності організації, її процесів і ресурсів. Контроль може застосовуватися в різних областях, таких як фінанси, виробництво, маркетинг, персонал тощо [45].

Череп А.В., Юдіна Х.К. наголошують, що контроль допомагає управлінцям визначати, чи досягається стратегічні цілі підприємства, і якщо ні, то вживати заходів для корекції ситуації [48]. Він також сприяє підтримці якості виконання завдань та визначенню областей для подальшого вдосконалення.

На думку Макалюк І.В. контроль в управлінні повинен бути системним, тобто охоплювати всі аспекти діяльності підприємства та взаємодіяти з усіма його функціональними відділами та частинами [26]. Контроль є невід'ємною частиною процесу управління, інтегрованою в усі аспекти прийняття рішень та визначення стратегії підприємства. На думку Кулаковська Л. П., Піча Ю. В., «керівники починають здійснювати функцію контролю з того самого моменту, коли вони сформулювали цілі і завдання і

створили організацію» [18].

Мельник К. П. наголошує, що контроль має бути спрямований на досягнення конкретних цілей та завдань, визначених стратегією підприємства [27]. Також автор наголошує на встановленні стандартів та критеріїв, за якими проводиться контроль. Ці стандарти можуть бути планами, нормами, правилами чи іншими параметрами.

Макалюк І.В. зазначає, що «контроль проводиться з метою оцінки результативності функціонування підприємства, його підрозділів, формування пропозицій щодо розвитку окремих служб, їх функцій» [26].

Відмітимо, що контроль є постійним та циклічним процесом, включаючи в себе планування, виконання, вимірювання та корекцію. Визначення відповідальних осіб та структурних підрозділів за проведення контролю, а також визначення їх повноважень та обов'язків. Важливим є залучення персоналу до процесу контролю, оскільки їхні знання та досвід можуть бути важливими для виявлення можливих проблем.

Стендер С. В. наголошує, що контроль повинен бути адаптивним та включати механізми для постійного удосконалення процесів та методів контролю [45]. Здійснення контролю повинно відбуватися відповідно до встановлених етичних принципів, з урахуванням прав та інтересів всіх зацікавлених сторін.

Відмітимо, що в наукових колах відсутня однотайність думки щодо «організації контролю». Ткаченко А.М. відмічає, що організація контролю це «взаємозв'язок двох тлумачень: організації як впорядкованості взаємопов'язаних елементів та організації як сукупності цілеспрямованих контрольних процесів та дій» [47]. Череп А.В., Юдіна Х.К. вважають, що організація контролю це «стійка, впорядкована сукупність підрозділів з контролю з ієрархічними взаємозв'язками, що відображають підпорядкованість цих підрозділів як по вертикалі так і по горизонталі управління» [48]. Мельник К.П. наголошує, що організація контролю «комплекс цілеспрямованих заходів, впорядкованих за характером

здійснення і термінами проведення, що відповідає поточній господарській ситуації та потребам управління на кожен момент» [27]. Як відмічає Рубитель О. «організація контролю залежить від правової форми підприємства, видів і масштабів діяльності, складності його організаційної структури, наявності достатніх ресурсів та відношення керівництва до контролю [44].

Принципи організації контролю на підприємстві визначають основні засади та напрями, за якими варто впроваджувати та управляти системою контролю для досягнення стратегічних цілей та забезпечення ефективності, які включають в себе ряд ключових принципів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Принципи організації контролю на підприємстві

Наголосимо, що контроль повинен бути системним та охоплювати всі аспекти діяльності підприємства, включаючи фінанси, виробництво, маркетинг, кадри та інші функціональні області. Також контроль повинен бути спрямований на досягнення конкретних стратегічних та операційних цілей підприємства.

Мулик Я. І., Цуркан А. О. виділяють наступні основні аспекти

організації контролю [28]: установлення конкретних цілей, стандартів та критеріїв, які слід досягти; реалізація дій та процесів відповідно до встановлених планів; збір та оцінка даних, які дозволяють порівняти фактичні результати з планованими; виявлення різниці між фактичними та планованими результатами, що може вказувати на можливі проблеми чи невідповідності; розбір та визначення причин відхилень для розуміння, чому вони виникають; розробка та реалізація корекційних заходів для виправлення виявлених відхилень та підвищення ефективності; забезпечення інформування зацікавлених сторін (управлінців, акціонерів, співробітників тощо) про результати контролю та вжиті заходи.

Воронко, Р. М., Редченко, К. І., Бурдик, О. Ю. вказують на те, що необхідно визначати конкретних відповідальних осіб чи підрозділів за реалізацію контрольних заходів та виявлення відхилень, а також концентруватися на основних показниках та результативних факторах, що дозволяє зосереджувати увагу на найважливіших аспектах діяльності [7].

Можливість адаптації системи контролю до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства є ключовою для забезпечення її ефективності та реагування на нові умови. Така гнучкість дозволяє підприємствам адаптувати свою стратегію та контрольні процедури відповідно до змін у ринкових умовах, технологічних та соціокультурних трендів.

Врахування та дотримання міжнародних стандартів контролю та управління є важливим елементом ефективної системи контролю на підприємстві, особливо у сучасному глобалізованому бізнес-середовищі. Це дозволяє підприємствам не тільки оптимізувати свою внутрішню діяльність, але і забезпечувати відповідність міжнародним стандартам, що є важливим для підтримки довіри зацікавлених сторін та підвищення конкурентоспроможності.

Макалюк І.В. відмічає, що забезпечення прозорості та доступності інформації про результати контролю для відповідних зацікавлених сторін є

важливим аспектом ефективної системи управління та контролю на підприємстві. Прозорість та доступ до інформації сприяють довірі зацікавлених сторін, забезпечують ефективний обмін інформацією та підтримують взаємодію з усіма учасниками бізнесу [26].

Здійснення контролю як постійного та циклічного процесу є ключовим принципом ефективної системи управління на підприємстві. Цей підхід передбачає, що контроль - це не просто одноразовий захід, який відбувається в обмежений період часу, але постійна інтегрована частина управлінського процесу, яка функціонує на протязі всього життєвого циклу підприємства.

Залучення персоналу до процесів контролю та надання їм відповідальності за власну роботу є важливими аспектами ефективної системи управління та контролю на підприємстві. Цей підхід сприяє створенню відповідальної та свідомої робочої атмосфери, а також підвищує внутрішню мотивацію співробітників.

Забезпечення того, що контрольні заходи є ефективними та ефективними з точки зору витрат та результатів, є критичним для оптимізації управління та забезпечення оптимального використання ресурсів на підприємстві.

Отже, контроль в управлінні підприємством визначається як процес порівняння фактичних результатів з планованими, виявлення відхилень і прийняття необхідних корекцій для досягнення стратегічних цілей.

Висновки до першого розділу

1. Наголошено, що організація обліку - це процес систематизації та впорядкування облікової інформації в межах підприємства. Це включає в себе встановлення правил, процедур, систем обліку та внутрішніх контрольних механізмів, які допомагають ефективно вести облік фінансів, ресурсів та інших економічних операцій.

2. Визначено, що концепція організації бухгалтерського обліку

охоплює набір кроків для розробки та вдосконалення оперативних систем бухгалтерського обліку, які включають правові, методологічні, технічні та організаційні аспекти в конкретних умовах для задоволення інформаційних потреб користувачів. Організація бухгалтерського обліку охоплює управління процесом, діяльністю та підтримкою апарату бухгалтерського обліку, а також планування майбутніх розробок бухгалтерського обліку.

3. Встановлено, що концептуальна структура організації бухгалтерського обліку визначає основні елементи та взаємозв'язки, які формують систему бухгалтерського обліку на підприємстві. Вона включає в себе ключові концепції та компоненти, які допомагають забезпечити ефективне функціонування бухгалтерського обліку та складається з наступних компонент: змістовна, технологічна, процедурна, топологічна. Відмітимо, що даний підхід повинен забезпечити відповідність облікових процедур стратегічним цілям та завданням підприємства, яка передбачає пов'язаність облікової інформації з усіма рівнями управління та використання обліку для підтримки прийняття управлінських рішень.

4. Наголошено, що організація контролю є важливою функцією управління підприємством, оскільки вона спрямована на забезпечення відповідності діяльності підприємства встановленим стандартам, правилам та стратегічним цілям. Теоретичні аспекти організації контролю становлять основу для розробки ефективних систем управління підприємством, спрямованих на досягнення стратегічних цілей та забезпечення стабільного функціонування організації.

5. Принципи організації контролю на підприємстві визначають основні засади та напрями, за якими варто впроваджувати та управляти системою контролю для досягнення стратегічних цілей та забезпечення ефективності, які включають в себе ряд ключових принципів: системність, цільовий підхід, відповідальність, спрощення та фокус на ключових показниках, адаптивність, узгодженість з міжнародними стандартами, прозорість та доступність інформації, неперервність контролю, ефективність.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Фінансово-економічна характеристика С(Ф)Г «Носенко»

Селянське (фермерське) господарство «Носенко» (далі С(Ф)Г «Носенко») зареєстрована 26 лютого 2001 р. за юридичною адресою Україна, Дніпропетровська обл., Новомосковський р-н, смт. Губиниха. Керівником підприємства є Носенко Д.Г.

Вид діяльності: 01.11 «Вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур»; 46.21 «Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин»; 01.61 «Допоміжна діяльність у рослинництві та післяурожайна діяльність».

Загальний аналіз фінансового та майнового стану є важливою частиною управління фінансами та бізнес-плануванням. Цей аналіз дозволяє оцінити фінансову стабільність підприємства та його здатність до виконання зобов'язань. Аналіз фінансового та майнового стану надає керівництву компанії інформацію для прийняття стратегічних рішень, виявлення проблем та можливостей, а також визначення шляхів для поліпшення фінансового положення підприємства. Загальний аналіз фінансового та майнового стану дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення, стосовно інвестицій, фінансового планування, стратегічного розвитку та управління ризиками. Правильна балансування фінансового та майнового стану є ключем до стійкого та успішного функціонування підприємства в довгостроковій перспективі [31]. Проаналізуємо основні складові, які визначають фінансово-майновий стан підприємства (табл. 2.1 рис. 2.1). На підставі показників Балансу проведено оцінку майна С(Ф)Г «Носенко» та його зміни у часовому діапазоні.

Таблиця 2.1

Оцінка майна С(Ф)Г «Носенко», тис. грн.

Види активів (майна)	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022 р. у % до 2018 р.
Майно - усього	825,0	750,0	786,0	832,0	865,0	104,85
Необоротні активи	165,0	149,0	156,0	176,0	187,0	113,33
Основні засоби	83,0	83,0	87,0	102,0	105,0	120,48
Оборотні активи	626,0	573,0	600,0	619,0	643,0	102,72
Оборотні активи	372,0	353,0	369,0	373,0	389,0	104,57
Виробничі запаси	170,0	179,0	186,0	158,0	192,0	112,94
Готова продукція	109,0	84,0	90,0	113,0	96,0	88,07
Поточна дебіторська заборгованість	80,0	78,0	82,0	70,0	95,0	118,75
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	65,0	58,0	59,0	63,0	63,0	96,92
Витрати майбутніх періодів	38,0	28,0	30,0	37,0	35,0	92,11

З'ясовано, що за досліджувальний період майно підприємства залишилося без суттєвих змін. Найбільшу питому вагу в структурі майна підприємства займали в 2022 р. оборотні активи – 45%, що вказує на те, що це підприємство зосереджує значні ресурси на активах, які зазвичай мають коротший період обертання та використовуються для підтримки операційної діяльності. Не значну питому вагу у складі оборотних активів займали грошові кошти – 7,28%. Невелика кількість грошових коштів може свідчити про те, що підприємство ефективно управляє своєю ліквідністю, використовуючи грошові кошти для оплати поточних зобов'язань та оптимізації грошових потоків.

Для дослідження стану та динаміки капіталу С(Ф)Г «Носенко» застосуємо таку форму звітності, як Баланс. Даний документ відображає вартість джерел утворення такого майна за певний період (рис.2.1).

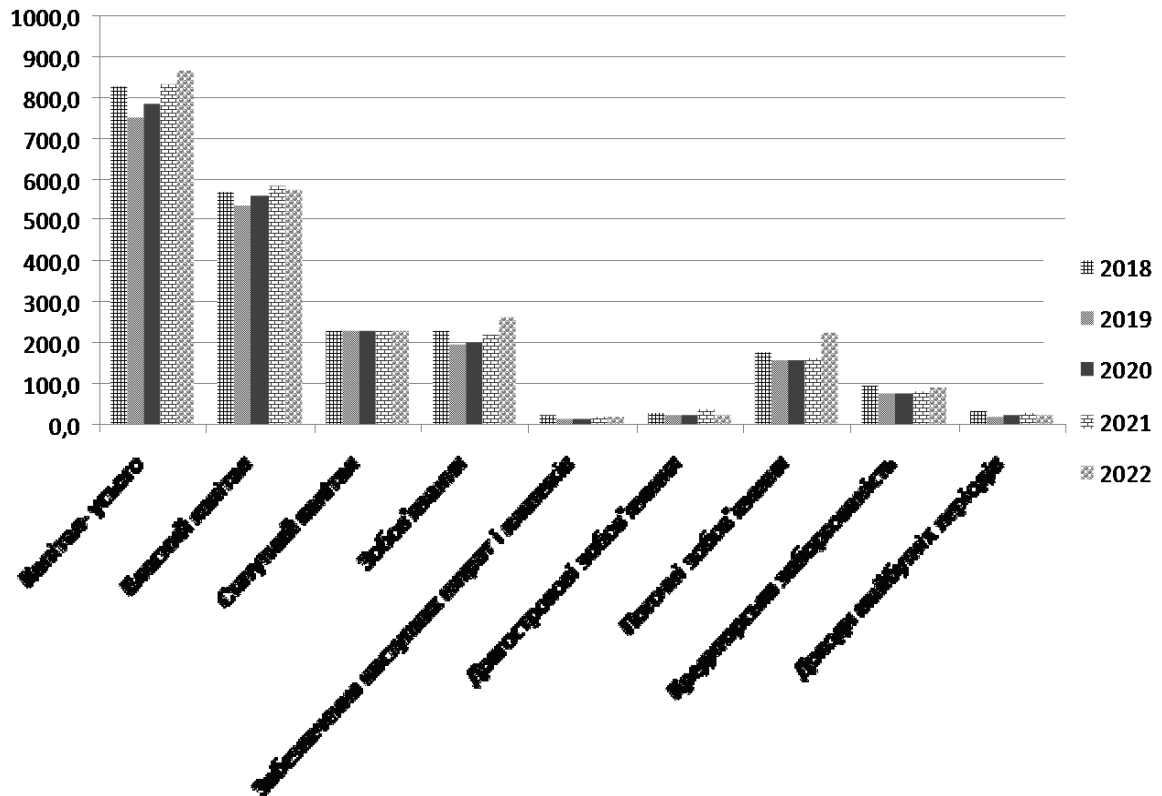

Рис. 2.1. Оцінка капіталу підприємства

Проаналізувавши дані рисунку відмітимо, що на підприємстві у 2022 році, порівняно з 2018 роком, спостерігається зростання загальної вартості капіталу на 36 тис.грн, або на 4,34%, в тому числі за рахунок зростання власного капіталу на 8,0 тис. грн. Також відбулось збільшення зобов'язань у порівнянні з 2018 р. на 15,79 % (36 тис. грн.) за рахунок поточних зобов'язань, які в структурі джерел утворення господарських засобів займали найбільшу питому вагу (від 177,0 тис. грн у 2019 р. до 223,0 тис. грн у 2022 р.). При проведенні аналізу капіталу С(Ф)Г «Носенко» відмітимо, що найбільше зросли поточні зобов'язання на 25,99% це вказує на декілька причин: внаслідок несприятливих умов платежів з постачальниками або збільшенням термінів виплати; 2022 р. ознаменувався початком повномасштабного вторгнення і як наслідок була ознака фінансового стресу для підприємства.

За допомогою графічного матеріалу, який зображено на рис. 2.2

проаналізуємо фінансові результати С(Ф)Г «Носенко». На підставі звіту про фінансові результати проведено дослідження фінансових результатів підприємства.

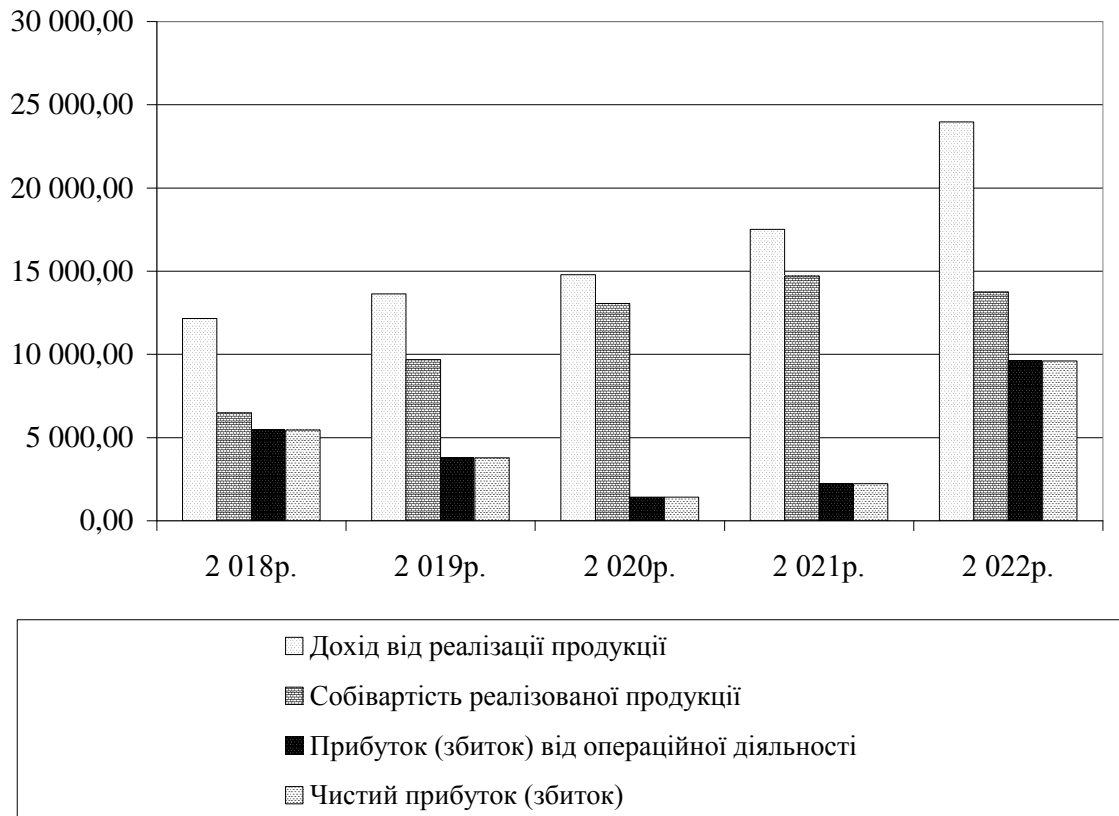

Рис. 2.2. Фінансові результати С(Ф)Г «Носенко», тис. грн

Дані вказують на те, що підприємство змогло ефективно пропрацювати не дивлячись на важкий 2022 р. після повномасштабного вторгнення. Відмітимо, що сума доходу за досліджуваний період зросла майже в 2 рази (є позитивним сигналом і вказує на успішні стратегії ринкового зростання) при цьому собівартість теж зросла в 2,1 рази (є наслідком збільшення вартості виробництва та накладених витрат) при цьому сума ж прибутку зросла на 76% - прибутковість виробництва покращилась, що є наслідком ефективнішого управління витратами, впровадження більш високомаржинальних продуктів та інших стратегій, спрямованих на збільшення прибутковості.

Фінансова стійкість підприємства це такий стан, при якому підприємство може ефективно управляти своїми фінансами, виконувати свої фінансові зобов'язання та забезпечувати сталість своєї фінансової діяльності в довгостроковій перспективі. Це важливий аспект управління підприємством (рис. 2.3). Фінансова стійкість є однією з основних характеристик фінансового здоров'я підприємства та важливим фактором для його успішності та стійкості в довгостроковій перспективі. Фінансово стійким вважається таке підприємство яке здатне вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання без труднощів та без втрати фінансової стабільності, здатність генерувати прибуток та забезпечувати сталу рентабельність.

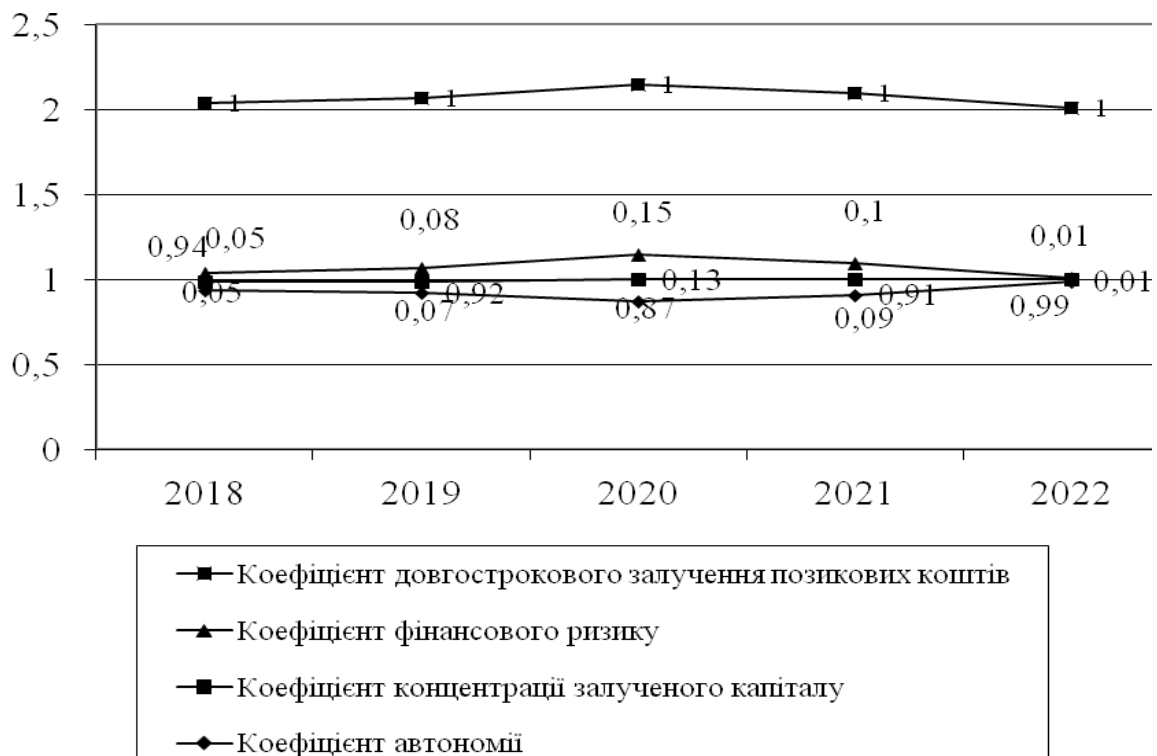

Рис. 2.3. Оцінка фінансової стійкості С(Ф)Г «Носенко» за 2018-2022 рр.

Проаналізувавши оцінку фінансової стійкості С(Ф)Г «Носенко», ми бачимо, що збільшення коефіцієнта автономії на 5% вказує на те, що частка власних коштів у фінансуванні підприємства зросла порівняно з загальним обсягом його активів. Значне зменшення коефіцієнта концентрації залученого капіталу на 80% вказує на значний спад концентрації цього

капіталу в структурі фінансування підприємства (свідчить про стратегію підприємства з розширення джерел фінансування та різноманіття у привласненні капіталу. Це може включати залучення коштів від різних джерел, таких як банківські кредити). Зменшення коефіцієнта фінансового ризику на 0.8 вказує на те, що рівень фінансового ризику підприємства знизився.

В додатку А наведені показники за допомогою яких ми можемо визначити рейтинг С(Ф)Г «Носенко». Враховуючи в яким умовах перебувають наразі всі вітчизняні підприємства С(Ф)Г «Носенко» в 2022 та 2023 рр. мало тенденцію до зниження показників ліквідності, ділової активності, фінансової незалежності хоча при цьому зуміло зберегти свої позиції і його рейтинг залишився на рівні «А». У системі рейтингування, «А» часто вказує на високий рівень надійності та низький ризик для інвесторів чи кредиторів, тобто С(Ф)Г «Носенко» з дуже стійким фінансовим станом.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики С(Ф)Г «Носенко»

Організація роботи бухгалтерської служби в С(Ф)Г «Носенко» є критичним елементом для забезпечення точності фінансового обліку та дотримання вимог законодавства. Визначення структури бухгалтерської служби залежить від розміру та специфіки підприємства. Хороша організація бухгалтерської служби є важливим елементом успішної фінансової діяльності підприємства, сприяючи точності, ефективності та дотриманню стандартів.

В С(Ф)Г «Носенко» централізована лінійна форма побудови бухгалтерської служби є однією з організаційних структур, де існує чітка ієрархія та централізація прийняття рішень. Централізована лінійна структура передбачає наявність головного бухгалтера, який відповідає за всі бухгалтерські функції. Головний бухгалтер приймає стратегічні рішення та

визначає загальну стратегію бухгалтерської служби.

Організаційна структура бухгалтерського відділу виглядає наступним чином: головний бухгалтер, який відповідає за всю бухгалтерську діяльність підприємства, контролює ведення обліку та забезпечує відповідність звітності законодавству; 2 бухгалтери.

Керівництво та виконавчі рішення передаються вниз від головного бухгалтера до підпорядкованих бухгалтерів в ланцюговому порядку. Рішення, пов'язані з бухгалтерською політикою, стандартами та процедурами, зазвичай приймаються централізовано на рівні головного бухгалтера. В централізованій лінійній формі використовується єдина система обліку та звітності для уніфікації процесів та забезпечення консистентності даних.

Бухгалтерія надає достовірну інформацію про діяльність підприємства та майновий та фінансовий стан для прийняття ефективних рішень та управління матеріальними, трудовими та ресурсами, а також запобігання негативним подіям у суспільстві, а також відповідає як за створення облікових записів, так і за підготовку бухгалтерської звітності.

Облікова політика встановлюється керівництвом С(Ф)Г «Носенко» для підготовки фінансових звітів відповідно до чинних законів і нормативних актів, гарантуючи, що методи, принципи та процедури бухгалтерського обліку використовуються для точного документування діяльності організації. Облікова політика компанії [19] - це не лише набір методів бухгалтерського обліку, вибраних відповідно до ділової практики, але й спеціалізовані методології бухгалтерського обліку, які пропонують різноманітні варіанти представлення економічних даних у бухгалтерському обліку.

Облікова політика С(Ф)Г «Носенко» встановлена виключно для господарських операцій, які відбуваються в її діяльності або очікуються, що відбудуться найближчим часом. Щоб приймати обґрунтовані рішення, компанії повинні мати точне розуміння своїх фінансів, і основним фактором, який впливає на об'єктивність інформації, є добре структурована облікова

політика. Облікова політика С(Ф)Г «Носенко» є стислою та зосереджена насамперед на розкритті методології бухгалтерського обліку підприємства.

Відмітимо, що основними нормативними актами побудови облікової політики у С(Ф)Г «Носенко» є НП(С)БО [30], Наказ Міністерства України від 24.05.95 р. № 88 «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [42], Лист Міністерства України «Про облікову політику» [43], Лист Міністерства України «Щодо застосування нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку» [51], Лист Міністерства України «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності» [52].

Зауважимо, що положення облікової політики в С(Ф)Г «Носенко» закріплені однойменним наказом. Цей документ встановлює стандартизований підхід до облікового процесу і має на меті забезпечити єдність і послідовність бухгалтерського обліку. Здійснимо оцінку базових засад облікової політики С(Ф)Г «Носенко»:

Перш за все були сформульовані основні принципи, які представляють собою основні процедури та концепції, які лежать в основі ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Ці принципи визначають, як треба визнавати та відображати фінансові події та транзакції в обліку підприємства. Принципи формують основу для розробки облікової політики підприємства та допомагають забезпечити консистентність, достовірність та порівнюваність фінансової інформації.

Здійснено визначення методів та процедур ведення рахунків за різними видами операцій та активів. При надходженні активів на підприємство застосовується первісна вартість, при списанні запасів на виробництво застосовується метод середньозваженої собівартості. Встановлення принципів амортизації основних засобів та інших необоротних активів є важливою складовою облікової політики підприємства. Амортизація представляє собою систематичне зменшення вартості необоротних активів протягом їхнього корисного терміну використання. Елементи які містяться в

цьому розділі: в С(Ф)Г «Носенко» застосовується прямолінійна амортизація, визначається період, протягом якого очікується використання активу на підприємстві; зазначення вартості активу, з якої розпочинається амортизація, і залишкової вартості, яка залишається в кінці корисного терміну; внесення встановлених принципів амортизації до облікової політики підприємства.

При оцінці політики оподаткування було встановлено, що вона охоплює правила та стратегії, які підприємство визначає для оптимізації свого податкового навантаження та виконання податкових зобов'язань відповідно до чинного законодавства. Ця політика визначає, як підприємство визнає, класифікує та відображає податкові питання в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. С(Ф)Г «Носенко» є платником єдиного податку четвертої групи, ПДВ.

Було встановлено, що політика складання фінансової звітності - це набір принципів, стандартів і процедур, які визначають, як підприємство складає і представляє свою фінансову інформацію. Обрані елементи звітності допомагають забезпечити порядок та системність у процесі складання фінансової звітності, а також сприяють відповідності звітності вимогам законодавства та стандартів фінансової звітності. Зміни в політиці повинні вноситися лише з обґрунтованих причин і повинні бути належним чином відзначені у фінансових звітах. С(Ф)Г «Носенко» подає спрощену форму фінансової звітності, а саме: Бухгалтерський баланс (звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати; Примітки до фінансової звітності.

Ще одним елементом облікової політики є методи здійснення контролю господарської діяльності є важливим елементом облікової політики підприємства. Контроль господарської діяльності включає в себе систему внутрішнього контролю, а також взаємодію з зовнішніми аудиторами та контролюючими органами. Ефективний контроль гарантує точність, надійність та ефективність фінансової звітності підприємства. Встановлено, що основним методом проведення контролю в С(Ф)Г «Носенко» є інвентаризація.

Система облікового процесу на підприємстві включає в себе комплекс взаємопов'язаних етапів та процедур, спрямованих на систематичне та організоване ведення обліку фінансової інформації. Обліковий процес С(Ф)Г «Носенко» наведено на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Основні етапи облікового процесу С(Ф)Г «Носенко»

Система облікового процесу С(Ф)Г «Носенко» організована, систематична та відповідає вимогам законодавства та стандартам обліку. Ефективний обліковий процес забезпечує надійність та релевантність фінансової інформації, що допомагає управлінню приймати осмислені рішення та відповідати вимогам стейкхолдерів.

Таким чином, облікова політика підприємства є важливим документом, який призначений для регулювання та систематизації облікового процесу та

відображення основних принципів, методів та правил фінансового обліку на підприємстві. Цей документ визначає, як певні операції та події повинні бути відображені у фінансовій звітності підприємства. В С(Ф)Г «Носенко» облікова політика: відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку, які є чинними для даного підприємства; є стійкою та залишається незмінною протягом тривалого періоду, якщо це необхідно, з метою забезпечення порівнюваності фінансової інформації; працівники підприємства дотримуються облікової політики, що визначається як обов'язкова для всіх учасників облікового процесу.

2.3. Особливості організації обліку на підприємстві

Відмітимо, що порядок організації і ведення бухгалтерського обліку в С(Ф)Г «Носенко» регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [40] та НП(С)БО [30]. Основними засадами організації обліку на підприємстві є:

- суцільна система обліку, яка почалася з реєстрації і буде існувати до закінчення діяльності підприємства;

- «відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, документування та збереження документів покладено на власника підприємства» [40];

- самостійність С(Ф)Г «Носенко» у виборі організаційно-методичних форм бухгалтерського обліку, визначенні податкової політики, розробці моделей внутрішньогосподарського обліку, управлінні господарською діяльністю через звітність, контроль, роботі з підрозділами, які мають чіткі обов'язки щодо ведення бухгалтерського обліку та звітності;

- керівник С(Ф)Г «Носенко» створив відповідні умови для точного обліку. Основним завданням головного бухгалтера є забезпечення того, щоб усі бухгалтерські процедури відповідали єдиним методологічним принципам, встановленим на підприємстві, та контроль за повнотою та послідовністю

підготовленої фінансової звітності.

Як було сказано раніше, бухгалтерський облік складається з трьох взаємопов'язаних етапів: методичного, технічного та організаційного. Методичний етап організації бухгалтерського обліку ознаменувався вибором конкретних елементів методу обліку, зокрема: вибір об'єктів і носіїв первинної інформації, створення списку типів документів, встановлення порядку та процедур їх введення. Встановлено методику проведення інвентаризації. Обрано методи обліку активів і зобов'язань підприємства. Вибір системи фінансової звітності з урахуванням діяльності підприємства. Більш детально оцінка даного етапу здійснена в підрозділі 2.2.

Організація первинного обліку на підприємстві - це важливий етап в обліковому процесі, який передбачає реєстрацію та фіксацію фінансових подій та транзакцій на самому початковому етапі. Організація первинного обліку має вирішальне значення для подальшої достовірності та точності фінансового обліку на підприємстві. Точний та систематичний первинний облік є основою для формування фінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Відмітимо, що керівник відповідає за організацію бухгалтерського обліку, ведення первинної документації всієї господарської діяльності, а також ведення оброблених документів, реєстрів, звітів. Це здійснюється відповідно до установчих документів С(Ф)Г «Носенко» та правових норм. Керівник С(Ф)Г «Носенко» створив необхідні умови для точного ведення бухгалтерського обліку і забезпечив виконання бухгалтерським відділом, службами і працівниками законних вимог бухгалтера щодо оформлення та подання первинних документів.

Для забезпечення виконання законодавчих вимог головного бухгалтера або іншої особи, відповідальної за ведення бухгалтерського обліку, відповідно до законодавства України, керівник підприємства повинен забезпечити виконання всіма службами, підрозділами та працівниками законних вимог керівника бухгалтерії щодо оформлення та подання

первинних документів для обробки та обліку.

Щодо ведення первинної документації в С(Ф)Г «Носенко» маємо констатувати, що вона ведеться сумлінно, якісно та з дотриманням чинного законодавства на бланках встановленої форми для забезпечення ефективної господарської діяльності. Встановлено, що в С(Ф)Г «Носенко» відсутній графік документообігу, що є єдиним недоліком. Зазначимо, що документообіг - це процес передачі, обробки та зберігання документів в організації.

Стадії документообігу включають кілька ключових етапів, які можуть відрізнятися в залежності від конкретної організації та її внутрішніх процесів (рис. 2.5). Недоліком на даному етапі є те, що на підприємстві відсутній графік документообігу.

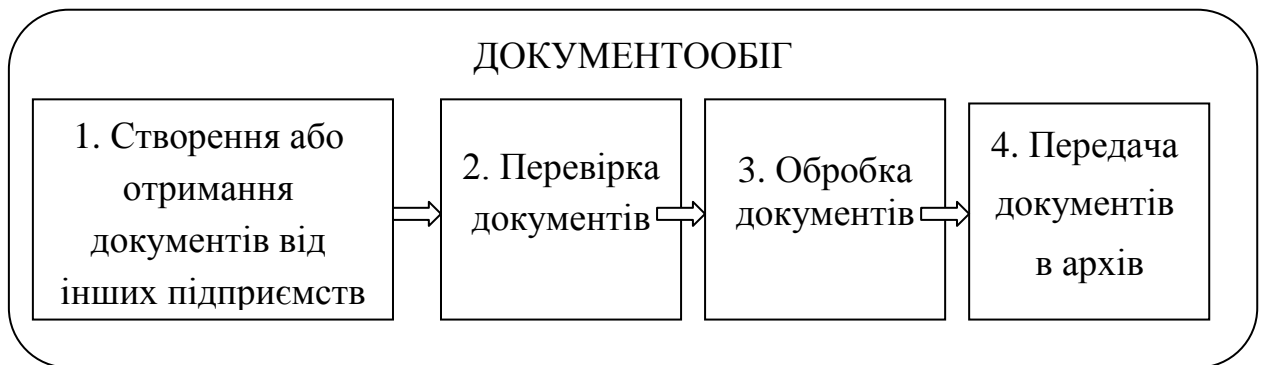

Рис. 2.5. Організація документообігу в С(Ф)Г «Носенко»

На наступному етапі - поточний облік - це один із видів обліку, який включає в себе реєстрацію та відображення у бухгалтерії фінансових подій та транзакцій, що відбуваються протягом короткого періоду часу (зазвичай день, тиждень або місяць). Основна мета поточного обліку полягає в забезпеченні оперативного контролю за фінансовими операціями та визначенні фінансового стану підприємства в короткостроковій перспективі.

Відмітимо, що на підприємстві створено робочий план рахунків бухгалтерського обліку відповідно до типового «Плану рахунків бухгалтерського обліку для обліку активів, капіталу, зобов'язань і

господарських операцій» [9, 38] з урахуванням специфіки діяльності та збору інформації для управління та звітності. Робочий план рахунків є інструментом, який допомагає стандартизувати та узгоджувати облікові процедури та полегшує аналіз фінансової інформації. Відмітимо, що в господарстві створено документ, в якому визначені всі рахунки та їх призначення та забезпечено, щоб всі працівники, які будуть взаємодіяти з бухгалтерською системою, були обізнані з робочим планом рахунків.

Другий етап організації бухгалтерського обліку, який називається технічним, включає в себе важливий процес вибору форми обліку. Цей етап передбачав визначення того, як саме буде вестися обліку в регістрах обліку і якою формою. Обираючи форму бухгалтерського обліку, враховувався ряд чинників, які відповідають особливостям бізнесу, галузі, величини та інших факторів.

На початку діяльності С(Ф)Г «Носенко» застосовувало журнально-ордерну форму обліку, але починаючи з 2020 р. відображення господарських операцій в поточному обліку господарство перейшло на автоматизовану форму обліку, а саме за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення – «BAS:Бухгалтерія». Обравши програмне забезпечення, керівництво С(Ф)Г «Носенко» провело процес впровадження, забезпечило навчання персоналу та було надано достатню підтримку під час переходу до автоматизованого бухгалтерського обліку, адже така система надає комплексні можливості для реєстрації, обробки та відображення різноманітних операцій в реальному часі.

Автоматизована система обліку дозволяє підприємствам ефективно та точно відображати господарські операції, спрощує обробку документів та полегшує внутрішні та зовнішні звітності.

Наведемо основні кроки та характеристики відображення господарських операцій в поточному обліку за умов автоматизованої системи (рис. 2.6):

Третій етап організації бухгалтерського обліку, який називається

організаційним, фактично включає в себе організацію роботи облікового апарату. Цей етап є критичним для забезпечення ефективності та точності бухгалтерської роботи та передбачав такі заходи: визначення структури вашого бухгалтерського підрозділу; розподіл завдання та відповідальності між співробітниками бухгалтерського відділу; встановлення чітких процедури та стандарти для ведення обліку; встановлення ефективних засобів комунікації всередині бухгалтерського підрозділу та з іншими відділами підприємства. Забезпечення організаційної ефективності бухгалтерського відділу є ключовим для забезпечення точності та достовірності фінансової інформації підприємства.

Рис. 2.6. Організація бухгалтерського обліку на етапі поточного обліку в С(Ф)Г «Носенко»

В С(Ф)Г «Носенко» централізована лінійна форма побудови бухгалтерської служби. Організаційна структура бухгалтерського відділу

виглядає наступним чином: головний бухгалтер, який відповідає за всю бухгалтерську діяльність підприємства, контролює ведення обліку та забезпечує відповідність звітності законодавству; 2 бухгалтери. Головний бухгалтер приймає стратегічні рішення та визначає загальну стратегію бухгалтерської служби. Недоліком на даному етапі є те, що на підприємстві відсутнє «Положення про бухгалтерську службу».

У підсумку відмітимо, що практика організації обліку в С(Ф)Г «Носенко» знаходиться на достатньо високому рівні. В Наказі про облікову політику розкриті всі елементи, що стосуються організації та методики ведення обліку.

2.4. Вдосконалення організації обліку на підприємстві

При дослідженні взаємозв'язку між методикою та організацією бухгалтерського обліку було виявлено, що забезпечення, яке забезпечується механічним і методичним аспектами, визначає порядок функціонування та зміст інших компонентів системи, а також роботу, яку виконують особи, залучені до процесу. Моделювання технологічного процесу починається з методики бухгалтерського обліку [2] Відмітимо, що методика є відправною точкою і основою. Її організація необхідна для раціонального функціонування всієї системи бухгалтерського обліку. Прийоми, методи та способи - це важливі складові організації бухгалтерського обліку. Специфіка кожного з них диктує зміни, необхідні для збору, обробки та узагальнення інформації.

Необхідна розробка ефективних методів удосконалення організації бухгалтерського обліку [35]. Застосування системного методу до вивчення принципів бухгалтерського обліку дозволило визначити, що він передбачає цілеспрямовану організацію та вдосконалення як самого механізму, структури та процесів бухгалтерського обліку, так і організації окремих частин, вузлів або систем. Ці елементи відомі як організаційні об'єкти.

Однією з переваг є можливість надання інформації через бухгалтерський облік. Вона позиціонується як функція управління через управління підприємством. Для прийняття логічних управлінських рішень потрібна лише якісна інформація, а також надійність, періодичність і зміст, які відповідають очікуванням користувачів.

Удосконалення організації бухгалтерського обліку досягається шляхом оптимізації його складових і об'єктів. Побудова облікового процесу визначається порядком і послідовністю облікових робіт, причому кожен наступний етап базується на своїх попередніх [29]. На кожному етапі облікового процесу об'єкти організації обліку зберігають узгоджений стан, у тому числі їх склад (по показниках і носіях інформації). Принципові відмінності між ними визначаються змістом, структурою, формою і порядком їх технологічних стадій. Це справедливо для кожного етапу.

Важливо визначити чинники, які впливають на формування найбільш досконалих частин облікового процесу. З одного боку, очевидно, що розташування найнижчої піраміди, де документуються бізнес-операції, можна вважати точним. Це найпростіший етап бухгалтерського процесу, але він також служить основою для інших етапів, надаючи інформацію.

Організація обліку - це комплексний процес, що передбачає створення системи обліку, яка враховує особливості конкретного підприємства чи організації [32]. Фінансовий облік і виробничий облік є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Інформація, яку збирає виробничий облік, може бути використана в фінансовому обліку для формування відповідної фінансової звітності. У свою чергу, фінансовий облік надає керівництву підприємства засоби для аналізу фінансової стійкості та прийняття рішень на стратегічному рівні.

Загальний підхід до організації обліку включає в себе взаємодію обох цих напрямків з метою забезпечення ефективного управління бізнесом, зміцнення фінансової стійкості та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Наведемо алгоритм, який може слугувати загальною основою для організації обліку. Важливо пам'ятати, що кожне підприємство має свої унікальні особливості, тому процес організації обліку повинен бути адаптований під конкретні умови та потреби (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Структурно-логічна схема організації обліку на підприємстві

Аналіз потреб та особливостей підприємства є важливим етапом у процесі організації обліку. Цей аналіз дозволяє визначити специфіку бухгалтерської системи та встановити, як краще відповісти потребам конкретного підприємства. Необхідно визначити об'єм і характер фінансової діяльності підприємства, розглянути особливості галузі, в якій працює підприємство, врахувати розмір та структуру підприємства.

Вибір системи обліку [33]. Пропонуємо розглянути можливість використання простого чи подвійного обліку відповідно до вимог і потреб

підприємства та визначити варіанти автоматизації обліку, такі як використання бухгалтерського програмного забезпечення. Також важливим є визначення бухгалтерську політику, таку як методи визначення вартості запасів, методи амортизації, облік витрат та інші аспекти обліку. Необхідно встановити чіткі процедури та стандарти для реєстрації та обліку господарських операцій.

Формування бухгалтерського відділу важливий етап у створенні ефективної системи обліку на підприємстві. Необхідно призначити відповідальних за облік співробітників та забезпечити їх навчанням та ознайомленням із встановленими процедурами. Формування бухгалтерського відділу є поступовим процесом, і важливо пам'ятати, що ефективність відділу залежить від якості організації та взаємодії всіх його складових.

Якщо підприємство планує використовувати програмне забезпечення, впровадження системи обліку повинно включати імплементацію цього ПЗ та навчання персоналу його використовувати.

Пропонуємо періодично проводити оцінку системи обліку та фінансової звітності за можливості залучати зовнішніх аудиторів для перевірки та підтвердження достовірності обліку. Періодична оцінка системи обліку є важливим етапом у забезпеченні її ефективності та відповідності потребам підприємства. Оцінка допомагає виявити можливі недоліки, оптимізувати процеси та вдосконалити систему в цілому та допомагає підтримувати високий рівень якості та надійності бухгалтерської системи, а також адаптувати її до змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

Дослідження показало, що значна кількість підприємств в своїй діяльності не застосовує графік документообігу. Але, на нашу думку, графік документообігу є важливим інструментом в організації бухгалтерського обліку та управління документами. Він визначає порядок руху документів в організації від їхнього створення або отримання до завершення обробки чи зберігання. Переконані, що графік документообігу є важливим інструментом для створення організованої та ефективної системи обробки інформації в

будь-якому підприємстві (рис. 2.8):

Рис. 2.8. Етапи, які необхідно здійснити для створення графіка документообігу

Графік документообігу визначає порядок та терміни обробки та обліку різних документів у бухгалтерському відділі або на підприємстві. Ефективний графік документообігу допомагає уникати затримок у роботі, покращує організацію та забезпечує вчасну та точну фінансову звітність. Графік документообігу слід розглядати як живий документ, який може змінюватися для оптимізації бухгалтерських процесів у вашому

підприємстві.

«Положення про бухгалтерську службу» - це документ, який визначає організаційну структуру, завдання та функції бухгалтерії в рамках підприємства чи організації [16]. Цей документ може включати в себе ряд пунктів та розділів, які регулюють діяльність бухгалтерської служби. Нижче подано загальний перелік елементів, які можуть бути включені в положення про бухгалтерську службу:

1. Загальні положення. Визначення мети та завдань бухгалтерської служби. Опис її місця в організаційній структурі.

2. Структура та організація. Опис організаційної структури бухгалтерської служби. Зазначення підпорядкування бухгалтерської служби в організаційній ієрархії.

3. Повноваження та функції. Опис повноважень та обов'язків бухгалтерської служби. Зазначення основних функцій, які входять до компетенції бухгалтерської служби (фінансовий облік, звітність, контроль, аналіз і т. д.).

4. Взаємодія з іншими підрозділами. Опис взаємодії бухгалтерської служби з іншими структурними підрозділами організації.

5. Стандарти та політики. Вказівка на використання відповідних стандартів бухгалтерського обліку. Опис політик та процедур, які повинні дотримуватися.

6. Кадрове забезпечення. Опис структури кадрового складу бухгалтерської служби. Вказівка на вимоги до кваліфікації та відповідальності працівників.

7. Відповідальність та взаємодія із зовнішніми користувачами інформації. Опис відповідальності бухгалтерської служби перед внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами. Визначення взаємодії з аудиторами, ревізорами, податковими органами тощо.

Положення про бухгалтерську службу допомагає визначити інфраструктуру, процедури та стандарти, які регулюють бухгалтерську

діяльність на підприємстві чи в організації [16].

Відмітимо, що ключовим етапом при створенні ефективної та раціональної системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві передбачає розробку та ефективне використання облікової політики. Облікова політика є ключовим елементом організації облікового процесу, оскільки вона визначає основні принципи, за якими ведеться облік і складається фінансова звітність. Узгоджений та збалансований підхід до формулювання облікової політики допомагає організації ефективно використовувати свій обліковий процес для досягнення стратегічних цілей та оптимізації управління фінансовими ресурсами [10]. Формування облікової політики підприємства є процесом, що включає кілька етапів, які наведені в додатку Б. Ця схема є загальною та може варіюватися в залежності від конкретних умов та потреб підприємства. Розробка облікової політики – це динамічний процес, і вона повинна регулярно оновлюватися та адаптуватися до змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства.

Висновки до другого розділу

1. С(Ф)Г «Носенко» достатньо забезпечене земельними, трудовими, основними та оборотними ресурсами, ефективно їх використовує та отримує прибуток для нарощування процесу виробництва та здійснення ефективної діяльності. Підприємство є спеціалізованим та має зерно-олійний напрямок. Враховуючи в яким умовах перебувають наразі всі вітчизняні підприємства С(Ф)Г «Носенко» в 2022 та 2023 рр. мало тенденцію до зниження показників ліквідності, ділової активності, фінансової незалежності хоча при цьому зуміло зберегти свої позиції і його рейтинг залишився на рівні «А».

2. В С(Ф)Г «Носенко» централізована лінійна форма побудови бухгалтерської служби є однією з організаційних структур, де існує чітка ієрархія та централізація прийняття рішень. Організаційна структура бухгалтерського відділу виглядає наступним чином: головний бухгалтер,

який відповідає за всю бухгалтерську діяльність підприємства, контролює ведення обліку та забезпечує відповідність звітності законодавству; 2 бухгалтери.

3. В С(Ф)Г «Носенко» облікова політика: відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку, які є чинними для даного підприємства; є стійкою та залишається незмінною протягом тривалого періоду, якщо це необхідно, з метою забезпечення порівнюваності фінансової інформації; працівники підприємства дотримуються облікової політики, що визначається як обов'язкова для всіх учасників облікового процесу.

4. Щодо організації первинної документації в С(Ф)Г «Носенко» маємо констатувати, що вона ведеться сумлінно, якісно та з дотриманням чинного законодавства на бланках встановленої форми для забезпечення ефективної господарської діяльності. Встановлено, що в С(Ф)Г «Носенко» відсутній графік документообігу. Починаючи з 2020 р. відображення господарських операцій в поточному обліку господарство перейшло на автоматизовану форму обліку, а саме за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення – «BAS:Бухгалтерія». Практика організації обліку в С(Ф)Г «Носенко» знаходиться на достатньо високому рівні. В Наказі про облікову політику розкриті всі елементи, що стосуються організації та методики ведення обліку.

5. Запропоновано структурно-логічну схему організації обліку на підприємстві, яка може бути адаптована відповідно до конкретних особливостей та вимог підприємства та передбачає: визначення основних груп облікових об'єктів та облікових операцій, розробка деталізованих процедур та визначення використовуваних облікових систем, формування графіку інформаційного обміну та посадових інструкцій, які відповідають потребам та умовам підприємства, систематичне вдосконалення облікових процесів та відповідності їх потребам підприємства, створення та впровадження системи аналізу та контролю, яка забезпечить точність та надійність інформації. Запропоновані елементи допомагають визначити

структуру та логіку організації обліку, щоб забезпечити ефективну та надійну фінансову звітність.

6. Дослідження показало, що значна кількість підприємств в своїй діяльності не застосовує графік документообігу. Але, на нашу думку, графік документообігу є важливим інструментом в організації бухгалтерського обліку та управлінні документами для створення організованої та ефективної системи обробки інформації в будь-якому підприємстві. Запропоновано етапи, які необхідно здійснити для створення графіка документообігу.

7. Запропоновано загальний перелік елементів, які можуть бути включені в Положення про бухгалтерську службу Положення про бухгалтерську службу допомагає визначити інфраструктуру, процедури та стандарти, які регулюють бухгалтерську діяльність на підприємстві чи в організації.

8. Відмітимо, що ключовий етап при створенні ефективної та раціональної системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві передбачає розробку та ефективне використання облікової політики. Узгоджений та збалансований підхід до формулювання облікової політики допомагає підприємству ефективно використовувати свій обліковий процес для досягнення стратегічних цілей та оптимізації управління фінансовими ресурсами. Визначено етапи формування облікової політики підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Практика організації контролю в С(Ф)Г «Носенко»

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [40] за внутрішній контроль відповідає керівник С(Ф)Г «Носенко». Працівники управління виробництвом дотримуються посадових інструкцій і мають право здійснювати систематичний поточний і оперативний контроль за різними видами діяльності суб'єкта господарювання за затвердженим планом. Під час дослідження було виявлено, що багато контрольних процедур здійснюються за рахунок бухгалтерського контролю, тобто вони виконуються працівниками бухгалтерії. Зокрема, працівники бухгалтерії здійснюють контроль за:

- правильністю ведення бухгалтерського обліку та звітності. Керувати дотриманням чинного законодавства та дотриманням стандартів бухгалтерського обліку, політики та правил щодо використання елементів облікової політики;
- управління фінансовими планами, дотримання практики оплати та управління готівкою;
- підготовка до своєчасного погашення всіх зобов'язань, виявлення та відшкодування будь-яких нестач і втрат;
- за збереженням і раціональним використанням майна, матеріалів і документації;
- своєчасністю та якістю проводити інвентаризацію.

Найпоширеніші методи управління внутрішнім контролем включають: розподіл обов'язків, застосування відповідних процедур, таких як авторизація, контроль рахунків і обмеження доступу до систем бухгалтерського обліку для неавторизованих осіб. Дослідження показують,

що впровадження структурованого розподілу роботи між співробітниками, які беруть участь у створенні та обміні інформацією про справи, допоможе запобігти зловживанням і крадіжкам, а також виявити ненавмисні помилки.

Співробітники підприємства дотримують формальних процедур, необхідних для неупередженого здійснення господарських операцій. З цим елементом контролю тісно пов'язане чітке визначення прав і обов'язків кожного працівника. Персонал, що здійснює контрольну діяльність підприємства є обізнаними у законах і нормативних актах, володіють вмінням узагальнювати матеріали перевірок. Будь-які дії здійснюються відповідно до розпоряджень керівника та чинних положень, які визначають завдання, права, обов'язки, функції та відповідальність.

Ефективність системи контролю залежить від регламентації контрольної діяльності на мікрорівні нормативно-правовими та організаційно-розпорядчими документами. Якщо правила та вимоги щодо контрольної діяльності чітко сформульовані, персонал краще розумітиме, що вимагається від нього. Регламентація допомагає забезпечити однаковий підхід до контролю на всіх рівнях організації, уникаючи розбіжностей і непорозумінь [48]. Правильно розроблена система регламентації забезпечить відповідність діяльності підприємства вимогам законодавства та стандартам. Наявність документованих процедур полегшує проведення внутрішніх та зовнішніх аудитів, а також моніторингу контрольної діяльності. Інтеграція нормативно-правових та організаційно-розпорядчих документів на мікрорівні сприяє створенню ефективної системи контролю, яка дозволяє досягати поставлених цілей та забезпечує стабільність в діяльності підприємства.

В С(Ф)Г «Носенко» окремі норми законодавства зафіксовані в організаційно-розпорядчих документах підприємства, які визначають права та обов'язки суб'єктів внутрішньогосподарського контролю. Дослідження показали, що в С(Ф)Г «Носенко» існує «Наказ про облікову політику», затверджується на початку року склад інвентаризаційної комісії та графіки проведення інвентаризації відповідно до «Положення про інвентаризацію

активів та зобов'язань» [39].

В процесі дослідження було встановлено, що одним із основних інструментів контролю в С(Ф)Г «Носенко» є інвентаризація. Розглянемо процес організації проведення інвентаризації на підприємстві. Керівник підприємства створює інвентаризаційну комісію, яка складається з досвідчених працівників, які знають товарно-матеріальні цінності, ціни та основні принципи бухгалтерського обліку. Інвентаризаційну комісію очолює керівник С(Ф)Г «Носенко». У зв'язку з великим обсягом робіт на підприємстві, доручення інвентаризації через робочі інвентаризаційні комісії створюється розпорядчим документом керівника підприємства. Для оформлення результатів інвентаризації використовуються такі документи, як інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, акти звірки. Інвентаризаційні описи служать засобом документування наявності, стану та оцінки активів С(Ф)Г «Носенко». Акт інвентаризації містить конкретну інформацію з усіх подібних питань. Бухгалтерська служба вказує у звірятьних відомостях про наявність розбіжностей між даними бухгалтерського обліку та даними актів інвентаризації. Ці документи не підлягають несанкціонованому редагуванню. Їх повинні підписати всі особи інвентаризаційної комісії та відповідальні за внесення виправлень. Товарно-матеріальні цінності МВО категоризуються як один об'єкт, який створюється за одним або декількома балансовими рахунками. На сторінках інвентарного опису відображаються номери порядкових номерів і натуральні розміри всіх цінностей незалежно від одиниць їх відображення [39]. Це зазначається на кожній сторінці.

Особи, відповідальні за зберігання цінностей, повинні включити до опису розписку, яка підтверджує здавання ними в бухгалтерію всіх прибуткових і видаткових документів, взяття на облік усіх цінностей, що належать до них, і списання втрачених речей на витрати. При цьому відповідальні особи видають розписку, яка засвідчує перевірку цих цінностей за їхніми особистими обставинами та те, що вони не роблять жодних зауважень членам комісії під час прийняття на зберігання цінностей,

зазначених у цьому описі. У разі виявлення МВО після інвентаризації помилок в інвентаризаційних описах вони повідомляють про це комісію [39]. Для відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському обліку використовується один примірник матеріалів інвентаризації. Також вказується, коли починається і закінчується інвентаризаційна робота, а також спосіб відображення її результатів у бухгалтерському обліку.

Відмітимо, що інвентаризація допомагає підтримувати точність обліку, виявляти можливі втрати чи невідповідності даних, а також забезпечує підстави для подальшого аудиту та фінансового звітування. На рис. 3.1 наведено етапи проведення інвентаризації в С(Ф)Г «Носенко».

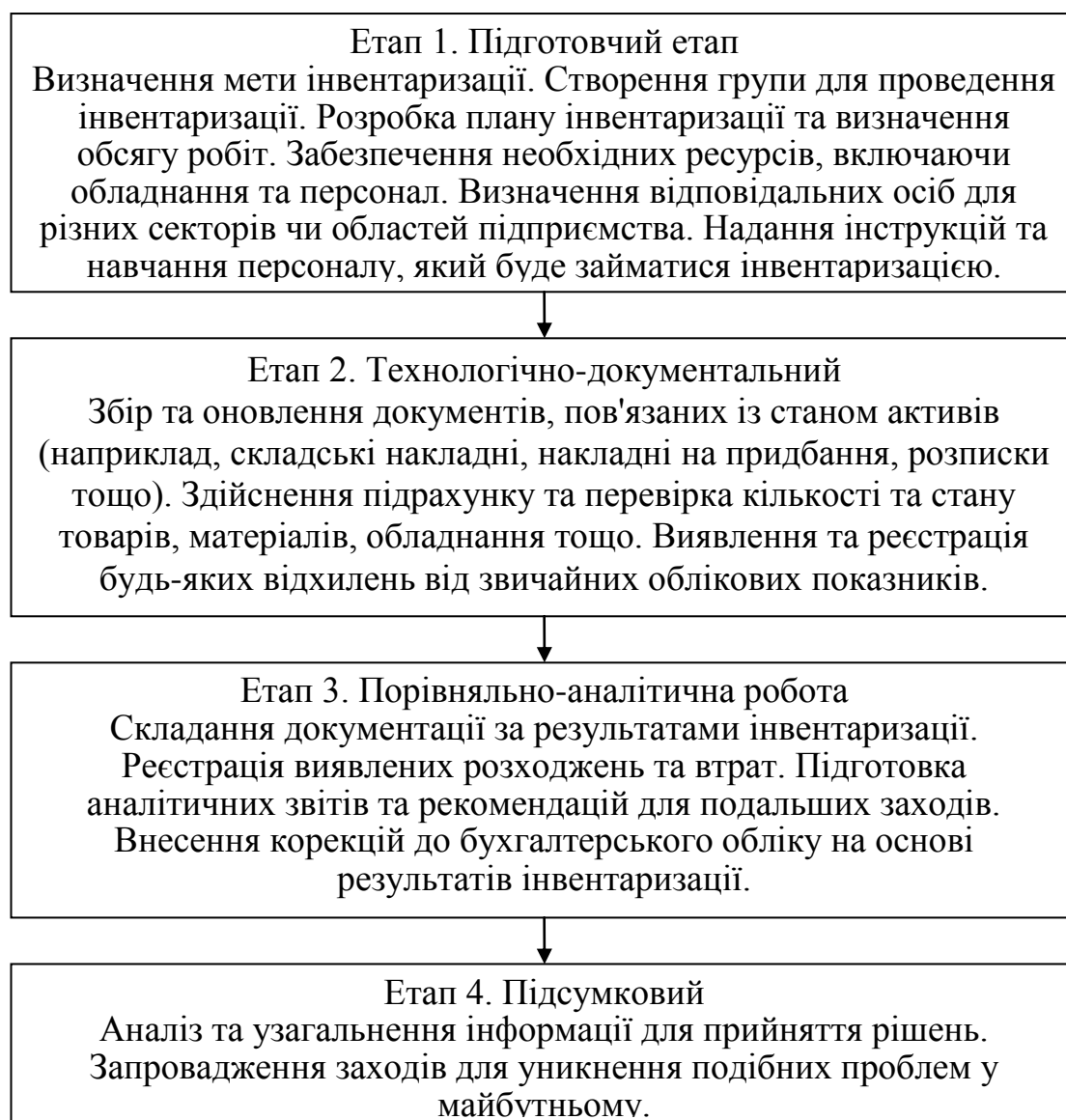

Рис. 3.1. Етапи проведення інвентаризації в С(Ф)Г «Носенко»

Зазначимо, що вимогою до бухгалтерії є закінчення роботи з матеріальними цінностями, оформити їх, визначити залишки необхідно до початку інвентаризації. Процес інвентаризації передбачає обов'язковий підрахунок, зважування та обмір для виявлення наявності цінностей у встановлених одиницях. Ці описи вказують на технічні розрахунки ваги (або об'єму) матеріалів, що зберігаються навалом. Після реєстрації інвентаризаційний опис передається в установленому порядку до бухгалтерії для складання порівняльного звіту за результатами інвентаризації. Результати використання представлені у вигляді порівняльного звіту щодо їх відповідних результатів. Зазначається, що в бухгалтеріях необхідно провести роботу з усіма документами, пов'язаними з надходженням і видачою матеріальних цінностей, правильним записом до реєстрів аналітичного обліку та визначенням залишків на день, що передуює початку інвентаризації. У графі «Результати інвентаризації» відображаються розбіжності між фактичними даними та даними обліку, які визначаються за даними інвентаризаційного опису.

Отже, процес інвентаризації має бути проведений у відповідності з внутрішніми та зовнішніми правилами та стандартами, і він є важливою складовою частиною фінансового управління підприємства.

Також відмітимо, що в С(Ф)Г «Носенко» як один із елементів контролю застосовується формальна експертизи під час якої перевіряється справжність і наявність реквізитів, передбачених для даного виду документа (підписи, печатки, штампи). Реквізити на інших документах при необхідності звіряються з тими, що були складені пізніше або раніше. Наявність як належних, так і неналежних документів про всі об'єкти внутрішньогосподарського контролю підтверджується формальною перевіркою разом із документально підтвердженою інформацією.

Документи проходять офіційну експертизу для виявлення підробок, доповнень до них чи цифрових виправлень, змінення деталей та будь-якого навмисного порушення порядку запису (або спотворення) автором під час

процесу. Перевірка документів в С(Ф)Г «Носенко» передбачає арифметичну перевірку для перевірки розрахунків та виявлення шахрайських дій. Перевірка виявляє факти завищення цін на ТМЦ та інші ресурси. Також передбачається перевірка розрахунків шляхом перерахунку сум і звірки утримань з нарахуваннями. Виявлення суттєвих спотворень інформації та прихованих незаконних привласнень коштів, товарів і матеріальних цінностей можливе за допомогою методів арифметичної перевірки.

Здійснення контролю в С(Ф)Г «Носенко» передбачає використання методів документального та фактичного контролю. Якість та достовірність інформації, а також ефективність управління підприємством можна підвищити лише за допомогою їх поєднанням.

3.2. Фінансовий аналіз як важливий інструмент для здійснення ефективного контролю на підприємстві

Фінансовий аналіз є важливим інструментом для здійснення ефективного контролю в підприємстві. Він дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, виявити тенденції та ризики, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення. Наведемо можливості, які надає фінансовий аналіз для ефективного контролю:

1. Оцінка фінансового стану [26]. Економічний аналіз дозволяє здійснити оцінку фінансового стану підприємства. За допомогою фінансових показників, таких як баланс, звіт про прибутки та звіт про грошові потоки, можна визначити, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства. Аналіз бухгалтерських звітів дозволяє здійснити оцінку фінансового стану підприємства, виявити можливі ризики та невідповідності.

2. Виявлення ефективності діяльності. Аналіз ефективності діяльності дозволяє визначити, як добре підприємство виконує свої основні завдання та цілі. Врахування ключових показників ефективності допомагає визначити слабкі місця та можливості для поліпшення.

3. Аналіз конкурентоспроможності [44] - це важливий етап стратегічного управління, який дозволяє підприємству зрозуміти своє положення на ринку порівняно з конкурентами і розробити стратегії для досягнення та збереження конкурентних переваг. Аналіз конкурентоспроможності допомагає підприємству розробити стратегії для удосконалення його позиції на ринку, визначення ключових конкурентних переваг та подолання слабких сторін. Окрім того, цей аналіз є важливим елементом стратегічного планування і допомагає підприємству адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

4. Прогнозування фінансових результатів. Економічний аналіз дозволяє розробити прогноз фінансових результатів на майбутнє. Це допомагає управлінцям готуватися до можливих викликів та вчасно приймати корективні заходи.

5. Виявлення ризиків та здатність ними управління. Аналіз ризиків дозволяє виявити потенційні небезпеки для фінансового стану підприємства. За допомогою економічного аналізу можна визначити стратегії та заходи для управління цими ризиками.

6. Порівняння з конкурентами [48]. Економічний аналіз дозволяє порівнювати фінансові показники підприємства з його конкурентами. Це надає можливість оцінити конкурентоспроможність та виявити області, де можливі покращення.

7. Оцінка інвестиційних проєктів. Економічний аналіз є важливим етапом при оцінці інвестиційних проєктів. Він дозволяє визначити прибутковість та ризики інвестицій, що важливо при прийнятті рішення про їх реалізацію чи відхилення.

8. Визначення витрат та видатків. Економічний аналіз допомагає визначити структуру витрат та видатків підприємства, що є важливим для ефективного бюджетування та контролю над витратами.

9. Моніторинг ключових показників продуктивності. Встановлення та моніторинг ключових показників продуктивності дозволяє вчасно виявляти

відхилення від поставлених цілей та негайно реагувати на них.

Ефективний фінансовий аналіз вимагає використання різних методів, включаючи вартісний аналіз, порівняльний аналіз та інші. Важливо постійно оновлювати дані та вдосконалювати методику для забезпечення точності та актуальності аналізу.

Пропонуємо провести фінансовий аналіз, який передбачає відбір, групування та аналіз інформації про фінансові ресурси підприємства з метою їх мобілізації для виконання планових або прогнозованих завдань і погашення зобов'язань у процесі господарської діяльності підприємства. Експертиза розглядає питання створення та використання окремих фінансових продуктів, їх розміщення в різних видах матеріальних цінностей (активів), оцінки фінансової стійкості та платоспроможності компанії, швидкості та руху коштів. Процес фінансового аналізу також відомий як аналіз балансу [31].

Аналіз показує, що підприємство, і його кредитори можуть вважати повну фінансову стабільність, пропонування особистих робочих ресурсів у разі потреби; збереження грошей, пояснення коливання їх сум протягом господарського року; реалізація стратегії прибутку та прибутковості господарської діяльності всередині компанії; отримання кредитів та забезпечення їх належного використання; взаємоугоди з дебіторами та кредиторами; доступ до наявних трудових ресурсів; створення та використання різноманітних фінансових активів тощо.

Останній етап процесів обліку, контролю та аналізу, це представлення результатів. Для отримання зведених показників для складання форм звітності необхідна комплексна система, яка враховує часові та просторові відрізки носіїв на етапі підсумкового обліку. Ця остаточна форма письма, яка передбачає спочатку ідентифікувати одержувачів остаточної інформації, а потім вони складають список адресатів і форм звітності за допомогою таблиць звітності на основі так званого табеля-календаря.

Проведемо аналіз ліквідності балансу С(Ф)Г «Носенко». В першу

чергу, проаналізуємо засобів та джерел господарства. Спершу згрупуємо активи С(Ф)Г «Носенко» по ступеню ліквідності (табл. 3.1) та пасиви за терміном погашення (табл. 3.2).

Таблиця 3.1

Групування активів С(Ф)Г «Носенко» за ступенем ліквідності, тис.грн

Активи	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Найбільш ліквідні активи (А1)	13,38	23,50	7,20	8,80
Активи, що швидко реалізуються (А2)	21540,60	25763,80	34661,00	54175,80
Активи, що повільно реалізуються (А3)	2054,70	1947,30	1127,00	1638,20

Загальний аналіз може включати в себе визначення причин змін в цих показниках. Наприклад, зниження в найбільш ліквідних активах пов'язане з рядом факторів, таких як погіршення економічної ситуації, фінансові труднощі, а саме початок повномасштабного вторгнення. Збільшення А2 з 21540,60 на початку 2019 року до 54175,80 на початку 2022 року свідчить про позитивну тенденцію у розвитку цього виду активів. Зменшення з 2054,70 на початку 2019 року до 1638,20 на початку 2022 року свідчить про негативну тенденцію у розвитку цього виду активів, а саме це пов'язано зі зменшенням інвестицій. Також, важливо враховувати інші фактори, які можуть впливати на аналіз, такі як обсяги продажів, рентабельність, заборгованість та інші показники фінансового стану підприємства.

Відповідно до даних табл. 3. 1 та табл.3.2, баланс підприємства є більш ліквідним, ніж на початок звітного періоду. Як приклад, відношення найбільш ліквідних активів (А1) до найбільш термінових зобов'язань (П1) і на кінець і на початок року має від'ємне значення, що означає невирішений розрив у платежах для компанії.

Існує потенційний фінансовий ризик, оскільки підприємство не може

негайно погасити свої борги, коли кредитори згадають. Це створює різні ризики. Хорошою ознакою є те, що підприємство має непогашений надлишок платежів, оскільки його короткострокові зобов'язання (П2) менш значні, ніж швидкі активи (А2) на початок і кінець року. Це також позитивний момент.

Таблиця 3.2

Групування пасивів за терміном їх сплати, тис.грн

Пасиви	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Найбільш термінові зобов'язання (П1)	2402,70	1233,20	1998,20	6672,10
Короткострокові пасиви (П2)	4908,20	2404,30	2441,80	2441,80
Довгострокові та середньострокові пасиви (П3)	208,40	89,30	0,00	0,00

Спостерігається, що платіжний період почався зі значно більшим профіцитом, ніж на кінець, що пов'язано з надмірним залишком дебіторської заборгованості на користь кредиторів. Перевищення такої величини в господарстві може призвести до значної втрати коштів. На початку року спостерігалася позитивна різниця між активами, які повільно реалізуються (А3) та довгостроковими зобов'язаннями (П3), яка досягла 1127,00 тис. грн. що призвело до 12% надлишку платежів у розмірі 1638,20 тисяч гривень. Основною причиною цього стало повне погашення довгострокових боргів. Проведемо аналіз співвідношення активів і пасивів С(Ф)Г «Носенко» наведено у табл. 3.3. Проаналізувавши дані, які наведені в даній таблиці можемо зробити висновок, що в порівнянні А1, А3 до П1, П3, у 2022 році тільки А1 є від'ємними, що вказує на те, що є певна платіжна нестача в сумі А1 – 6663,30 тис.грн. А2 та А3 мають знак «+», що вказує на надлишок у розмірі 51734,00 тис.грн та 1638,20 тис.грн.

Таблиця 3.3

Аналіз ліквідності балансу підприємства у 2022 році, тис.грн

Група активів	тис. грн.		Група пасивів	тис. грн.		Платіжний надлишок (нестача)	
	Станом на 01.01.2021	Станом на 01.01.2022		Станом на 01.01.2021	Станом на 01.01.2022	Станом на 01.01.2021	Станом на 01.01.2022
A1	7,20	8,80	П1	1998,20	6672,10	-1991,00	-6663,30
A2	34661,00	54175,80	П2	2441,80	2441,80	32219,20	51734,00
A3	1127,00	1638,20	П3	0,00	0,00	1127,00	1638,20

Порівняємо отримані дані з умовою ліквідності:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3.$$

В результаті порівняння можемо зазначити наступне: в основному умови ліквідності балансу виконуються. Підприємство в змозі розраховуватись за своїми зобов'язаннями у довготерміновому періоді, однак воно не має у достатньому обсязі високоліквідних активів та не зможе швидко розрахуватись за найбільш терміновими зобов'язаннями.

Наступним етапом аналізу ліквідності є розрахунок фінансових коефіцієнтів: коефіцієнт покриття (поточної ліквідності); коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності. Результати розрахунку зазначених показників наведено на рис. 3.2. Нормативні значення для даних коефіцієнтів наступні: поточна ліквідність - 1,5-2,0; швидкої ліквідності - 0,5-1,0; абсолютної ліквідності - 0,2-0,35; забезпеченості власними оборотними коштами - зростання; маневреності власних оборотних коштів - зростання; покриття запасів - ≥ 1 .

Як видно з таблиці значення всіх коефіцієнтів значно зменшилось протягом 2019 року, що не зовсім позитивно характеризує роботу підприємства та якість управління його фінансово-господарською діяльністю. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який є найбільш твердим

критерієм ліквідності підприємства показує, що наприкінці 2021 року лише 11,2% поточних зобов'язань може бути погашено негайно. Порівняно з початком 2021 року в 2022 році абсолютна ліквідність підприємства значно знизилась і вийшла за межі нормативного значення.

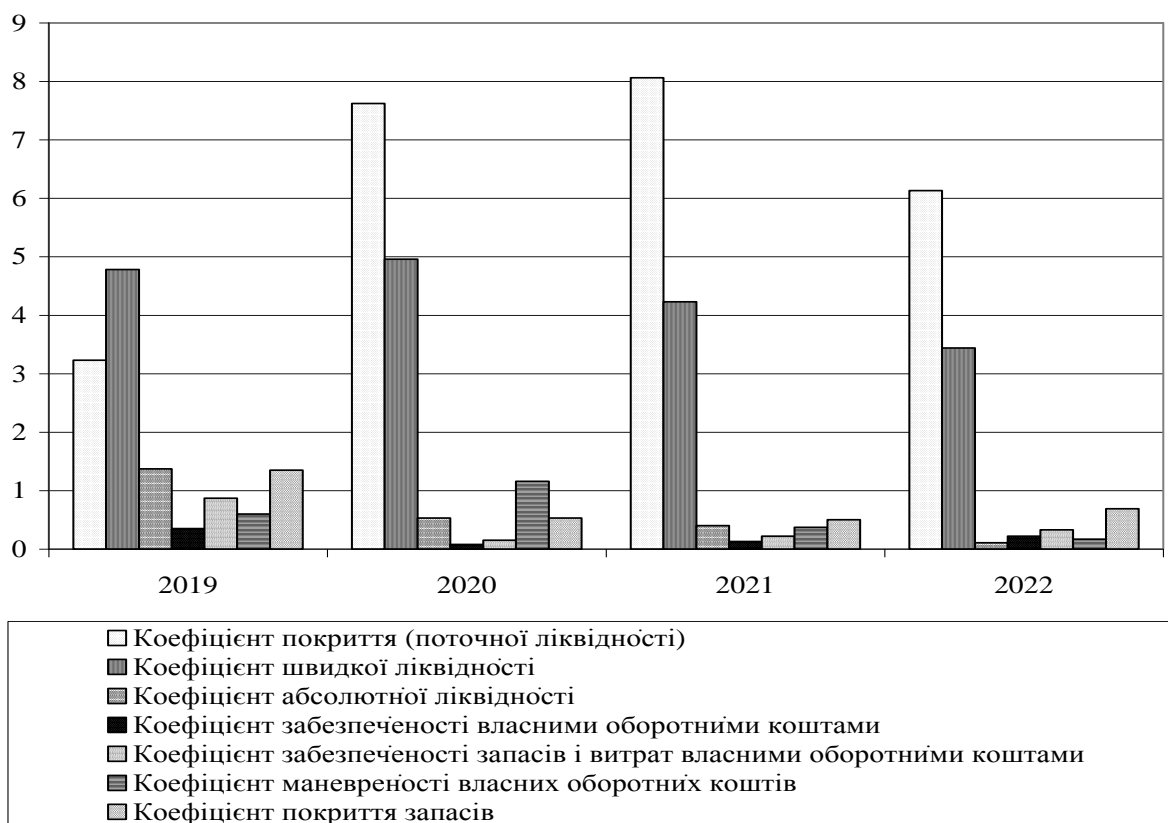

Рис. 3.2. Коефіцієнти ліквідності С(Ф)Г «Носенко»

Значення коефіцієнтів швидкої та поточної ліквідності знаходяться в нормативних межах, це може свідчити про те, що підприємство має збалансовану фінансову структуру та може ефективно управляти своєю ліквідністю для виконання своїх фінансових зобов'язань. Однак важливо також враховувати інші фінансові показники та контекст підприємства для повного аналізу його фінансового стану.

Зниження показника власних оборотних коштів у 2020 році характеризує збільшення свободи маневру та покращення фінансової стійкості підприємства з короткострокової перспективи. Зазвичай, власні оборотні кошти включають готівку, банківські вклади та інші короткострокові активи, які можна швидко конвертувати в гроші.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами вказує на те, який відсоток оборотних активів підприємства фінансується за рахунок його власних коштів. Станом на 01.01.2021 р. 22% оборотних активів фінансується власними коштами. Це свідчить про низьку платоспроможність і кредитоспроможність підприємства, хоча зростання цього показника порівняно з попередніми періодами є позитивним явищем.

Низький показник коефіцієнта забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, а саме 0,33 вказує на проблеми у фінансовому забезпеченні підприємства в 2022 р. та його здатності ефективно управляти матеріальними запасами. Цей коефіцієнт характеризує те, що підприємство на 33% фінансує матеріальні запаси за рахунок власних коштів решту 67% підприємство в основному покладається на зовнішні джерела фінансування для покриття потреб у запасах.

Коефіцієнт маневреності в динаміці знижується, у 2022 році лише 17% власних оборотних коштів знаходиться у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів. Коефіцієнт покриття запасів менше за 1, тобто поточний фінансовий стан підприємства вважається нестійким.

Дослідження ліквідності С(Ф)Г «Носенко» показало, що керівництво підприємства не повинно випускати з уваги можливість неплатоспроможності, яка є прямою загрозою для банкрута. Цей ризик виникає через відсутність грошових коштів та їх еквівалентів (грошових активів компанії). Обсяг залишку грошових активів, якими розпоряджається підприємство під час операційної діяльності, визначає його абсолютну платоспроможність і істотно впливає на проміжну та поточну платоспроможність. Важливо розглянути та структурувати управління грошовими активами, щоб забезпечити платоспроможність господарства.

При управлінні грошовими активами важливо враховувати, що вимоги щодо підтримки постійної платоспроможності підприємства зумовлюють необхідність створення значних обсягів цих активів для максимізації їх середнього залишку в бюджеті підприємства. І навпаки, грошові активи

компанії в національній валюті дуже чутливі до втрати реальної вартості через інфляцію, коли вони зберігаються, і їхня вартість з часом зменшується, що вимагає зменшення їх середнього залишку. Управління фінансовими активами вимагає врахування суперечливих вимог, що призводить до підходу, орієнтованого на оптимізацію.

Аналіз ліквідності С(Ф)Г «Носенко» показав, що керівництву підприємства все ж не слід забувати про ризик неплатоспроможності, який як і ризик порушення фінансової стійкості, відноситься до числа найбільш небезпечних для підприємства, так як створює безпосередню загрозу його банкрутства.

Цей ризик пов'язаний із недостатністю грошових активів підприємства (його грошових коштів та їх еквівалентів). Розмір залишку грошових активів, яким оперує підприємство в процесі своєї операційної діяльності, повністю визначає рівень його абсолютної платоспроможності (готовність підприємства негайно розрахуватися по всім своїм невідкладним фінансовими зобов'язаннями), а також суттєво впливає на рівень його проміжної та поточної платоспроможності. З урахуванням ролі грошових активів в забезпеченні платоспроможності підприємства необхідно продумати та організувати процес управління ними.

При організації управління грошовими активами на підприємстві слід врахувати, що вимоги забезпечення постійної платоспроможності підприємства визначають необхідність створення високого розміру грошових активів, тобто переслідують цілі максимізації їх середнього залишку в рамках фінансових можливостей підприємства. З іншого боку, слід врахувати, що грошові активи підприємства в національній валюті при їх збереженні в значній мірі схильні до втрати реальної вартості від інфляції; крім того, грошові активи в національній та іноземній валюті при зберіганні втрачають свою вартість у часі, що визначає необхідність мінімізації їх середнього залишку. Ці суперечливі вимоги повинні бути враховані при здійсненні управління грошовими активами, що у зв'язку з цим набуває оптимізаційний

характер.

Отже, не має сумніву в тому, що здійснення фінансового аналізу є надзвичайно важливим в процесі контрольної діяльності на підприємстві та відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління та прийнятті обґрунтованих стратегічних рішень.

Фінансовий аналіз є формою внутрішнього контролю, спрямованої на вирішення наступних завдань [26]: 1) обґрунтованість планових операцій; 2) встановлення досягнутого рівня виконання поставлених цілей; 3) встановлення відхилень від поставлених цілей та визначення ступеня допустимих відхилень; 4) встановлення причин відхилень та прийняття необхідних коригувальних дій; 5) розрахунок економічних вигод за наслідками процесу виробництва; 6) запобігання неспроможності (банкрутства).

Таким чином, фінансовий аналіз повинен бути систематичним та регулярним, щоб забезпечити ефективний контроль над фінансовою діяльністю підприємства. Він допомагає приймати обґрунтовані рішення та підтримує ефективне управління ресурсами. Фінансовий аналіз надає об'єктивну та конкретну інформацію, яка допомагає управлінню приймати обґрунтовані рішення, вдосконалювати бізнес-процеси та ефективно контролювати різні аспекти діяльності підприємства.

3.3. Вдосконалення організації контролю на підприємстві

Ефективна система контролю може забезпечити умови соціально орієнтованої економіки для управління підприємством шляхом перевірки достовірності облікової інформації та законності його діяльності, а також безпеки працівників і власників. У зв'язку з прагненням власників до об'єктивної та незалежної оцінки керівників усіх рівнів суб'єкта господарювання необхідно посилити внутрішній контроль для підвищення довіри між діловими партнерами. Це особливо вірно в поточному

середовищі, коли керівництво має активно брати участь у підвищенні якості бухгалтерського обліку та управлінської діяльності, а також вносити пропозиції щодо того, як покращити або запобігти ризикам.

Для вирішення питання організації контролю на підприємстві необхідно вирішити такі питання як [28]: організаційна структура; функціональні обов'язки осіб, які здійснюють внутрішній контроль; наскільки елементи внутрішнього економічного контролю підлягають зовнішньому контролю в системі управління підприємством; та напрямки контрольної діяльності всередині компанії. Вирішення цих питань має враховувати інтереси та права всіх залучених сторін.

Враховуючи те, що внутрішній контроль відрізняється від інших форм контролю своєю суб'єктивністю, важливо, щоб рішення керівників були ефективними, дієвими та відповідали системі контролю. Таким чином, наведено альтернативні варіанти створення системи внутрішньогосподарського контролю, а саме: здійснення посадовими особами контрольних дій відповідно до посадових вимог, створення спеціалізованих підрозділів (відділів) внутрішньогосподарського регулювання та запровадження посади внутрішнього контролера.

Варто більш детально розглянути перший варіант створення системи внутрішньогосподарського контролю на підприємствах. На організаційно-управлінську структуру підприємства безпосередній вплив мають розмір і масштаби виробництва, що є одним із основних чинників створення внутрішньогосподарського контролю [7]. Про це згадувалося раніше.

Організація внутрішньогосподарського контролю без порушення принципів доцільності та економічності є доцільною, враховуючи те, що деякі суб'єкти господарювання з обмеженою штатною чисельністю та обсягом виробництва можуть не дотримуватися цих рекомендацій. На цих підприємствах рекомендується дозволити кільком особам виконувати свої посадові обов'язки щодо організації та здійснення контролю.

Ми пропонуємо середнім підприємствам запровадити посаду

внутрішнього контролера, який би міг одночасно перевіряти різні об'єкти контролю. Якщо підприємство має значні розміри, виробничі потужності та чисельність працівників або потребує контролю, пропонуємо створити спеціалізований внутрішній контроль. Основним аргументом для такого висновку є те, що внутрішній контроль є ключовим аспектом економічного механізму, який використовує найновіші знання та практику в плануванні, обліку, контролі та інформаційних системах для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Впровадження вищезазначених систем управління можливе лише шляхом координації в рамках спеціалізованих підрозділів внутрішньогосподарського контролю. Децентралізація управління може бути досягнута шляхом створення підрозділу всередині підприємства, який несе відповідальність за результат роботи. Це дозволить налагодити внутрішній економічний контроль.

Важливо встановити чіткий структурний елемент внутрішнього контролю на підприємствах, який різниться залежно від організаційних структур і типів [24]. В організаційно-управлінській структурі підприємства важливо позиціонувати підрозділ внутрішнього контролю як незалежний суб'єкт, який лише підпорядковується власнику або вищому керівництву, зберігаючи таким чином свою незалежність через об'єктивність. Підприємства повинні здійснювати контроль поетапно, як чітко визначені кроки (додаток В).

Початковий етап вимагає створення відповідних умов для забезпечення належної роботи блоку контролю на підприємстві [27]. Важливо встановити правила, які окреслюють діяльність і правовий статус підрозділу внутрішнього економічного контролю, а також забезпечувати методологічну підтримку їх впровадження. Для повноцінного виконання своїх обов'язків необхідно забезпечити технічними засобами підрозділ внутрішньогосподарського контролю, або внутрішнього контролера.

Також вважаємо, що важливим є розгляд ризиків, які пов'язані з

діяльністю господарства. Відмітимо, що існують певні об'єктивні та суб'єктивні індикатори ризиків для компаній, які впливають як на макро-, так і на мікрофактори та визначають пов'язані з ними ризики.

Етап планування також необхідний для ефективного контролю на підприємстві. Планування дозволяє підприємству визначити свої цілі, стратегії та завдання, а також розробити плани і програми дій для досягнення цих цілей. Аналізуючи поставлені перед контролем завдання та специфіку діяльності підприємства, необхідно вибрати об'єкти контролю, визначити їх обсяг та встановити складність. Планування передбачає створення плану, графіка та різних робочих документів щодо здійснення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Внутрішньогосподарський контроль, як спосіб зворотного зв'язку, може бути ефективним тільки у разі отримання та використання достовірної та своєчасної інформації про стан керованої системи для визначення відповідності наміченим цілям. Пропонуємо процес формування внутрішнього контролю на підприємстві, яка представлена на рис. 3.3.

Внутрішній контроль є запропонованим методом забезпечення прибутковості бізнесу. Функціональні можливості правильно спроектованого механізму та його відповідне застосування є вирішальними для безперебійного функціонування всіх значущих економічних процесів у суб'єкта господарювання.

Вважаємо, що методи документального контролю є необхідними для підприємства, але лише в тому випадку, якщо вони не використовуються бухгалтерією і можуть контролюватися виключно уповноваженим відділом внутрішньогосподарського контролю або внутрішнім контролером.

Застосування контрольного порівняння як самостійного методичного контролю дозволить виявити зловживання персоналом в управлінні, що включає недовикористання окремих ТМЦ на підприємстві, завищення їх частини за документально підтвердженими витратами, незаконне оформлення на пересортування, приховування невикористаних. Проте

контрольна порівнянність має значні недоліки. Найголовніше, відносна складність і технічні труднощі, пов'язані з виявленням зловживань.

Рис. 3.3. Процес формування внутрішнього контролю на підприємстві

Таким чином, на нашу думку, ефективніше робити це вибірково щодо об'єктів контролю. Застосування методів документального контролю не завжди може забезпечити повний контроль усіх видів

внутрішньогосподарського контролю.

Інвентаризація є методом ефективного та належного контролю, особливо коли вона проводиться там, де і коли необхідно, щодо активів і зобов'язань. Це слід робити там, де це було передбачено або потрібно. Рекомендуємо господарствам використовувати форму, як «Додаток до інвентаризаційного опису основних засобів» (додаток Д). Інформація в цій формі розбита на дві частини: 1) Придатність об'єкта інвентаризації. 2) Потенційні втрати (ризика) таких активів.

Початкові звіти включають вартість, залишкову вартість і час корисного використання; чи придатний об'єкт для подальшого використання (ремонт/поліпшення), ліквідації тощо. Надання інформації про можливі втрати (ризика) активів, у тому числі їх вид і справедливу вартість на балансі, потенційні поліпшення, суми компенсації, суми збитків тощо. Таким чином, це полегшить моніторинг відновлення цих активів для прийняття ефективного управлінського вибору. При цьому першочерговою метою є мінімізація ризику можливих втрат.

На нашу думку, методичними рекомендаціями щодо вдосконалення організації контролю підприємства є: реструктуризація організаційних структур контролю для вирішення проблем; впровадження системних процедур управління внутрішніми процесами в компаніях; створення механізму планового контролю на підприємстві; чітке керівництво щодо організації контролю в компанії; відбір здібного персоналу до відділу контролю, який володіє здатністю виконувати різноманітні завдання та бажає підвищувати свою кваліфікацію.

Проявом цих ознак є обґрунтування для створення нового структурного підрозділу на фірмі, який буде ретельно вивчати поточний її стан, виявляти потенційні проблеми в її розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення [24].

Вдосконалення організації контролю на підприємстві є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування бізнесу. Наведемо

основні напрямки вдосконалення організації контролю (рис. 3.4):

Рис. 3.4. Заходи щодо вдосконалення організації контролю

Ці напрямки допомагають створити систему контролю, яка не тільки виявляє можливі проблеми, але й сприяє їх попередженню та вирішенню, що важливо для стабільної та успішної діяльності підприємства.

На останок відмітимо ще один важливий аспект щодо організації контролю на підприємстві, а саме формування положень облікової політики підприємства з використанням інтегрованого підходу до організації обліку та контролю: розмежування повноважень щодо контролю облікового процесу між суб'єктами, відповідальними за самоконтроль, керівний, спеціальний та

незалежний контроль, що дозволяє знизити ймовірність дублювання контрольних функцій та підвищити якість результатів внутрішнього контролю; встановлення періодичності проведення процедур контролю фактичної наявності та стану активів залежно від їх впливу на досягнення економічних та соціально-екологічних цілей підприємства, що сприяє дотримання ним нормативних правових актів та раціонального використання ресурсів на здійснення контролю.

Висновки до третього розділу

1. Встановлено, що відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» за внутрішній контроль відповідає керівник С(Ф)Г «Носенко». Працівники управління виробництвом дотримуються посадових інструкцій і мають право здійснювати систематичний поточний і оперативний контроль за різними видами діяльності за затвердженим планом. Виявлено, що багато контрольних процедур здійснюються за рахунок бухгалтерського контролю, тобто вони виконуються працівниками бухгалтерії. Дослідження показали, що в С(Ф)Г «Носенко» є «Наказ про облікову політику», на початку року затверджується склад інвентаризаційної комісії та графіки проведення інвентаризації.

2. Встановлено, що одним із основних інструментів контролю в С(Ф)Г «Носенко» є інвентаризація, яка складається з декількох етапів: підготовчий - створення групи для проведення інвентаризації, розробка плану інвентаризації та визначення обсягу робіт; технологічно-документальний - збір та оновлення документів, пов'язаних із станом активів, виявлення та реєстрація будь-яких відхилень від звичайних облікових показників; порівняльно-аналітичний - складання документації за результатами інвентаризації, підготовка аналітичних звітів та рекомендацій для подальших заходів, внесення корекцій до бухгалтерського обліку на основі результатів інвентаризації; підсумковий - аналіз та узагальнення інформації для

прийняття рішень, запровадження заходів для уникнення подібних проблем у майбутньому.

3. Здійснення контролю в С(Ф)Г «Носенко» передбачає використання методів документального та фактичного контролю. Також відмітимо, що в С(Ф)Г «Носенко» як один із елементів контролю застосовується формальна експертизи під час якої перевіряється справжність і наявність реквізитів, передбачених для даного виду документа (підписи, печатки, штампи).

4. Наголошено, що фінансовий аналіз є важливим інструментом для здійснення ефективного контролю в підприємстві. Було проведено аналіз ліквідності балансу, встановлено, що в основному умови ліквідності балансу виконуються. Проте керівництву підприємства все ж не слід забувати про ризик неплатоспроможності, який як і ризик порушення фінансової стійкості, відноситься до числа найбільш небезпечних для підприємства.

5. Запропоновано процес формування внутрішнього контролю на підприємстві, який передбачає: планування діяльності служби контролю, формування внутрішнього контролю, проведення внутрішнього контролю, узгодження та затвердження результатів контролю, прийняття управлінських рішень за наслідками внутрішнього контролю, моніторинг виконання прийнятих рішень.

6. Рекомендуємо господарствам використовувати форму «Додаток до інвентаризаційного опису основних засобів». Інформація в цій формі розбита на дві частини: 1) Придатність об'єкта інвентаризації. 2) Потенційні втрати (ризик) об'єкта інвентаризації.

7. Вдосконалення організації контролю на підприємстві є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування бізнесу. Наведено основні напрямки вдосконалення організації контролю: розробка ефективної системи контролю, автоматизація бізнес-процесів, етичні стандарти та дотримання законодавства, забезпечення внутрішньої та зовнішньої перевірки, вдосконалення звітності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Наголошено, що організація обліку - це процес систематизації та впорядкування облікової інформації в межах підприємства. Встановлено, що концептуальна структура організації бухгалтерського обліку визначає основні елементи та взаємозв'язки, які формують систему бухгалтерського обліку на підприємстві та складається з наступних компонент: змістовна, технологічна, процедурна, топологічна.

2. Наголошено, що принципи організації контролю на підприємстві визначають основні засади та напрями, за якими варто впроваджувати та управляти системою контролю для досягнення стратегічних цілей та забезпечення ефективності, які включають в себе ряд ключових принципів: системність, цільовий підхід, відповідальність, спрощення та фокус на ключових показниках, адаптивність, узгодженість з міжнародними стандартами, прозорість та доступність інформації, неперервність контролю, ефективність.

3. С(Ф)Г «Носенко» достатньо забезпечене земельними, трудовими, основними та оборотними ресурсами, ефективно їх використовує та отримує прибуток для нарощування процесу виробництва та здійснення ефективної діяльності. Підприємство є спеціалізованим та має зерно-олійний напрямок. Враховуючи в яким умовах перебувають наразі всі вітчизняні підприємства С(Ф)Г «Носенко» в 2022 та 2023 рр. мало тенденцію до зниження показників ліквідності, ділової активності, фінансової незалежності хоча при цьому зуміло зберегти свої позиції і його рейтинг залишився на рівні «А».

4. В С(Ф)Г «Носенко» централізована лінійна форма побудови бухгалтерської служби, яка виглядає наступним чином: головний бухгалтер, який відповідає за всю бухгалтерську діяльність підприємства, контролює ведення обліку та забезпечує відповідність звітності законодавству; 2 бухгалтери. В С(Ф)Г «Носенко» облікова політика: відповідає вимогам

національних стандартів бухгалтерського обліку, які є чинними для даного підприємства; є стійкою та залишається незмінною протягом тривалого періоду, якщо це необхідно, з метою забезпечення порівнюваності фінансової інформації; працівники підприємства дотримуються облікової політики, що визначається як обов'язкова для всіх учасників облікового процесу.

5. Щодо організації первинної документації в С(Ф)Г «Носенко» маємо констатувати, що вона ведеться сумлінно, якісно та з дотриманням чинного законодавства на бланках встановленої форми для забезпечення ефективної господарської діяльності. Встановлено, що в С(Ф)Г «Носенко» відсутній графік документообігу. Починаючи з 2020 р. відображення господарських операцій в поточному обліку господарство перейшло на автоматизовану форму обліку, а саме «BAS:Бухгалтерія». Практика організації обліку в С(Ф)Г «Носенко» знаходиться на достатньо високому рівні. В Наказі про облікову політику розкриті всі елементи, що стосуються організації та методики ведення обліку.

6. Запропоновано структурно-логічну схему організації обліку на підприємстві, яка може бути адаптована відповідно до конкретних особливостей та вимог підприємства та передбачає: визначення основних груп облікових об'єктів та облікових операцій, розробка деталізованих процедур та визначення використовуваних облікових систем, формування графіку інформаційного обміну та посадових інструкцій, які відповідають потребам та умовам підприємства, систематичне вдосконалення облікових процесів та відповідності їх потребам підприємства, створення та впровадження системи аналізу та контролю, яка забезпечить точність та надійність інформації.

7. Дослідження показало, що значна кількість підприємств в своїй діяльності не застосовує графік документообігу. Але, графік документообігу є важливим інструментом в організації бухгалтерського обліку та управлінні документами для створення організованої та ефективної системи обробки інформації в будь-якому підприємстві. Запропоновано етапи, які необхідно

здійснити для створення графіка документообігу.

8. Запропоновано загальний перелік елементів, які можуть бути включені в Положення про бухгалтерську службу Положення про бухгалтерську службу допомагає визначити інфраструктуру, процедури та стандарти, які регулюють бухгалтерську діяльність на підприємстві чи в організації. Наголошено, що узгоджений та збалансований підхід до формулювання облікової політики допомагає підприємству ефективно використовувати свій обліковий процес для досягнення стратегічних цілей та оптимізації управління фінансовими ресурсами. Визначено етапи формування облікової політики підприємства.

9. Під час дослідження було виявлено, що багато контрольних процедур здійснюються за рахунок бухгалтерського контролю, тобто вони виконуються працівниками бухгалтерії. В процесі дослідження було встановлено, що одним із основних інструментів контролю в С(Ф)Г «Носенко» є інвентаризація, яка складається з декількох етапів: підготовчий - створення групи для проведення інвентаризації, розробка плану інвентаризації та визначення обсягу робіт; технологічно-документальний - збір та оновлення документів, пов'язаних із станом активів, виявлення та реєстрація будь-яких відхилень від звичайних облікових показників; порівняльно-аналітичний - складання документації за результатами інвентаризації, підготовка аналітичних звітів та рекомендацій для подальших заходів, внесення корекцій до бухгалтерського обліку на основі результатів інвентаризації; підсумковий - аналіз та узагальнення інформації для прийняття рішень, запровадження заходів для уникнення подібних проблем у майбутньому.

10. Було проведено аналіз ліквідності балансу, встановлено, що в основному умови ліквідності балансу виконуються. Підприємство в змозі розраховуватись за своїми зобов'язаннями у довготерміновому періоді, однак воно не має у достатньому обсязі високоліквідних активів та не зможе швидко розрахуватись за найбільш терміновими зобов'язаннями, також

керівництву підприємства все ж не слід забувати про ризик неплатоспроможності, який як і ризик порушення фінансової стійкості, відноситься до числа найбільш небезпечних для підприємства, так як створює безпосередню загрозу його банкрутства.

11. Запропоновано процес формування внутрішнього контролю на підприємстві, який передбачає: планування діяльності служби контролю, формування внутрішнього контролю, проведення внутрішнього контролю, узгодження та затвердження результатів контролю, прийняття управлінських рішень за наслідками внутрішнього контролю, моніторинг виконання прийнятих рішень.

12. Інвентаризація є методом ефективного та належного контролю, особливо коли вона проводиться там, де і коли необхідно. Рекомендуємо господарствам використовувати форму, як «Додаток до інвентаризаційного опису основних засобів». Інформація в цій формі розбита на дві частини: 1) Придатність об'єкта інвентаризації. 2) Потенційні втрати (ризики) об'єкта інвентаризації.

13. Вдосконалення організації контролю на підприємстві є важливим завданням для забезпечення ефективного функціонування бізнесу. Наведено основні напрямки вдосконалення організації контролю: розробка ефективної системи контролю, автоматизація бізнес-процесів, етичні стандарти та дотримання законодавства, забезпечення внутрішньої та зовнішньої перевірки, вдосконалення звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф.Ф., Войналович О.П., Томашевська І.Л. Організація бухгалтерського обліку. Житомир: Рута, 2006. 528 с.
2. Васільєва Л.М. Облікова політика як інструмент формування бухгалтерської інформації в управлінні. *Бізнес-Інформ*. 2019. № 9. С.217-222.
3. Васільєва Л.М. Особливості вибору та обґрунтування облікової політики аграрних підприємств. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2019. Вип. 4. С. 40-45.
4. Васільєва Л.М. Поняття та основні передумови раціональної організації обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 14. С. 31-33.
5. Васільєва Л.М. Принципи формування облікової політики. *Інноваційна економіка*. 2013. № 2. С. 126-130.
6. Войналович О. П. Організація бухгалтерського обліку: теоретико-методичні засади: автореф. дис.на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». Національний аграрний університет.Київ, 2006. 21 с.
7. Воронко, Р. М., Редченко, К. І., Бурдик, О. Ю. Роль внутрішнього контролю в системі управління торговельним підприємством. *Підприємництво і торгівля*. 2023. №35. С11-20.
8. Гарасим П.М., Приймак С.В. Організація обліку і звітності : Навчальний посібник. Львів : «Українські технології», 2012. 330 с.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. URL: [http:// www.zakon.rada.gov.ua/](http://www.zakon.rada.gov.ua/)
- 10.Карп'як Я.С., Воськало В.І., Мохняк В.С. Організація обліку: Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 368 с.
- 11.Карпушенко М.Ю. Організація обліку. Харк. нац. акад. міськ. госп-

ва. Х.: ХНАМГ, 2011. 241с.

12. Кононова О.Є. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посібник. Дніпро: ДВНЗ ПДАБА, Вена.: Premier Publishing s.r.o. Vienna, 2018. 102 с.

13. Коробова Н. М. Організація бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності)». Національний університет біоресурсів і природокористування України Київ, 2011. 24с.

14. Костенко Н. Політика підприємства щодо обліку. *Податки та бухгалтерський облік*. 2022. № 3. С. 5 – 15.

15. Кужельний М.В., Левицька С.О. Організація обліку : Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.

16. Кузнєцова С. Організація облікової служби на підприємстві. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 9. С.16-20.

17. Кузь В.І. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2019. 223 с.

18. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. Організація і методика аудиту: навч. посібник. К. : Каравела, 2012. 544 с.

19. Кулик В.А., Левченко З.М. Облікова політика підприємств: [навч. посібник]. К.: SVA-print, 2019. 239 с.

20. Кундря-Висоцька О.П. Організація обліку: навч. посіб. К. : Алерта, 2007. 223 с.

21. Кундря-Висоцька О.П., Москаленко О.В., Сулима М.О. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. ; Ун-т банк. справи Нац. банку України Київ : УБС НБУ, 2015.

22. Левченко Н.А. Вдосконалення організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку : колективна монографія / за загальною редакцією Ольги Губарик, Ольги Одношевної. Друкарня: Стандарт, Дніпро 2023. С163-173.

23. Левченко Н.А. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві: поняття та етапи. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 11-12 травня 2023 р. Дніпро : факультет обліку і фінансів, 2023. С.62-64.

24. Лемішовська О. С. Внутрішньогосподарський контроль в системі української кооперації як інструментальний засіб впливу на специфіку бухгалтерської практики у другій половині XIX – середині XX століття. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. №5. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-5-09-02>

25. Лень В. С. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2006 696 с.

26. Макалюк І.В. Планування і контроль на підприємстві. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 241 с.

27. Мельник К. П. Організація оперативного контролю в сільському господарстві: теоретико-практичні аспекти. *Економічні науки*. 2018. Вип. 9. С. 161-169.

28. Мулик Я. І., Цуркан А. О. Внутрішньогосподарський контроль в системі управління аграрним підприємством. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

29. Наумова Т.А., Акімова Н.С., Чернікова І.Б., Кирильєва Л.О. Загальні основи організації бухгалтерського обліку. Х.: ХДУХТ, 2019. 168 с.

30. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/-buhgalterskogo/>

31. Організаційне та методичне забезпечення виконання дипломних робіт для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» другого (магістерського) рівня вищої освіти : навч. посіб. / Л.М.Васільєва, І.П.Приходько, Г.Є.Павлова, О.В.Чернецька, Т.П.Погорелова, О. М. Губарик, С.В.Юрченко; за заг. ред. Л.М.Васільєвої, І.П.Приходька. Дніпро : Біла К.О., 2022. 184 с.

32. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві від А до Я : практич. керівництво. Дніпропетровськ : Баланс-Клуб, 2016. 95 с.

33. Організація бухгалтерського обліку / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. Житомир: ПП „Рута”, 2008. 623с.

34. Організація бухгалтерського обліку. Методичні рекомендації до практичних занять і самостійного вивчення дисципліни : Спеціальність 071 «Облік і оподаткування» / Свиноус І.В., Гаврик О.Ю., Хомовий С.М., Хомяк Н.В., Заболотний В.С., Свиноус Н.І. Біла Церква, 2021. 40 с.

35. Островерха Р.Е. Організація бухгалтерського обліку: навч.-метод. посіб. Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 603 с.

36. Пантелєєв В. П. Інноваційна природа облікової політики підприємства в умовах постіндустріальної економіки. *Облік і фінанси*. 2020. № 2. С. 39-49

37. Пантелійчук Л. Облікова політика підприємства *Праця і зарплата*. 2020. № 3. С. 20.

38. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ №94 Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291. URL: [http:// www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).

39. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 від 02.09.2014 р. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/996-14>

41. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р.: Офіц. вид. К.: Вид. Дім „Ін Юре”, 2003. 14 с.

42. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88. URL: [// www.liga.net](http://www.liga.net).

43. Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.05 №31-34000-10-5/27793. URL: www.liga.net.

- 44.Рубитель О. В лабіринтах внутрішнього контролю. Blog. 2020. URL: <https://blog.liga.net/user/orubitel/article/35496>.
- 45.Стендер С. В. Економічна сутність складових господарського контролю. *Облік і фінанси АПК*. 2019. № 1. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.20191.
- 46.Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку : підруч. К.: Каравела, 2009. 624 с.
- 47.Ткаченко А.М. Сутність, зміст і місце контролю в системі управління. *Придніпровський науковий вісник*. 2015. № 10 (77). С.49-54.
- 48.Череп А.В., Юдіна Х.К. Внутрішній контроль діяльності підприємства: генезис та дефініція. *Вісник Запорізького національного університету*. 2023. № 4 (24). С. 68-74.
- 49.Шило В. П., Сопко В. В., Ільїна С. Б., Васьков В. Н. Організація обліку у підприємствах с.-г. галузі : навч. посіб. К. : Конкорд, 2011. 268 с.
- 50.Шкарлет С.М. та ін. Організація обліку: практикум: навч. посіб. /; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 485 с.
- 51.Щодо застосування нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку: Лист Міністерства фінансів України від 09.12.2003 №31-04200-30-5/7021. URL: www.liga.net.
- 52.Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності: Лист Міністерства фінансів України від 29.07.2003 № 04230. URL: www.liga.net.
- 53.Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. С. 34–35.
- 54.Levchenko N., Vasilieva L. Formation of the system of internal economic control in agricultural enterprises. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2023 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2023. С.116-118.

ДОДАТКИ

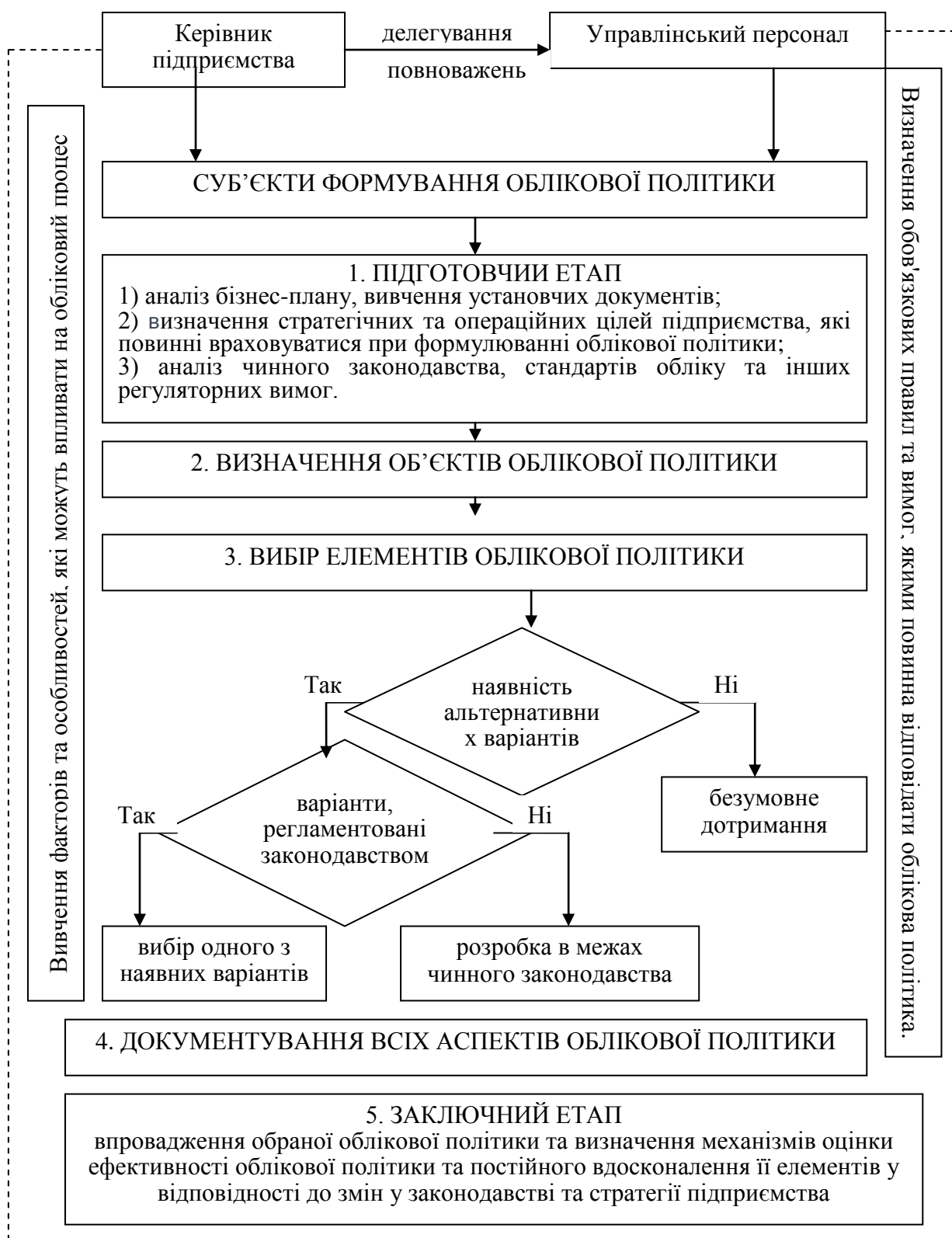
Додаток А

Комплексна оцінка фінансового стану С(Ф)Г «Носенко»

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		Питом а вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
Загальний коефіцієнт покриття	14,25	10	8,39	10	4,46	10	7,26	10	57,56	10	8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	7,71	10	4,17	10	1,99	10	3,93	10	20,47	10	8
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	107,50	7	132,31	6	132,49	6	112,31	7	85,65	8	8
Період оборотності запасів, днів	9,50	10	12,14	10	60,97	7	101,23	7	113,07	7	8
Період оборотності активів, днів	285,18	10	408,76	8	425,37	7	366,55	8	349,97	9	8
Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	91,78	10	87,63	10	77,60	10	86,23	10	98,26	10	8
Рентабельність продажу, %	41,92	10	5,48	10	2,79	10	16,67	10	24,95	10	9
Рентабельність активів, % (загальна рентабельність (збитковість) капіталу)	45,64	10	4,51	9	2,11	7	14,62	10	24,48	10	9
Рентабельність капіталу, %	52,77	10	4,83	7	2,36	6	16,38	10	25,66	10	9
Інтегрований показник фінансового стану	8,18		8,42		8,72		8,96		8,83		-
Рейтинг фінансового стану	А		А		А		А		А		-

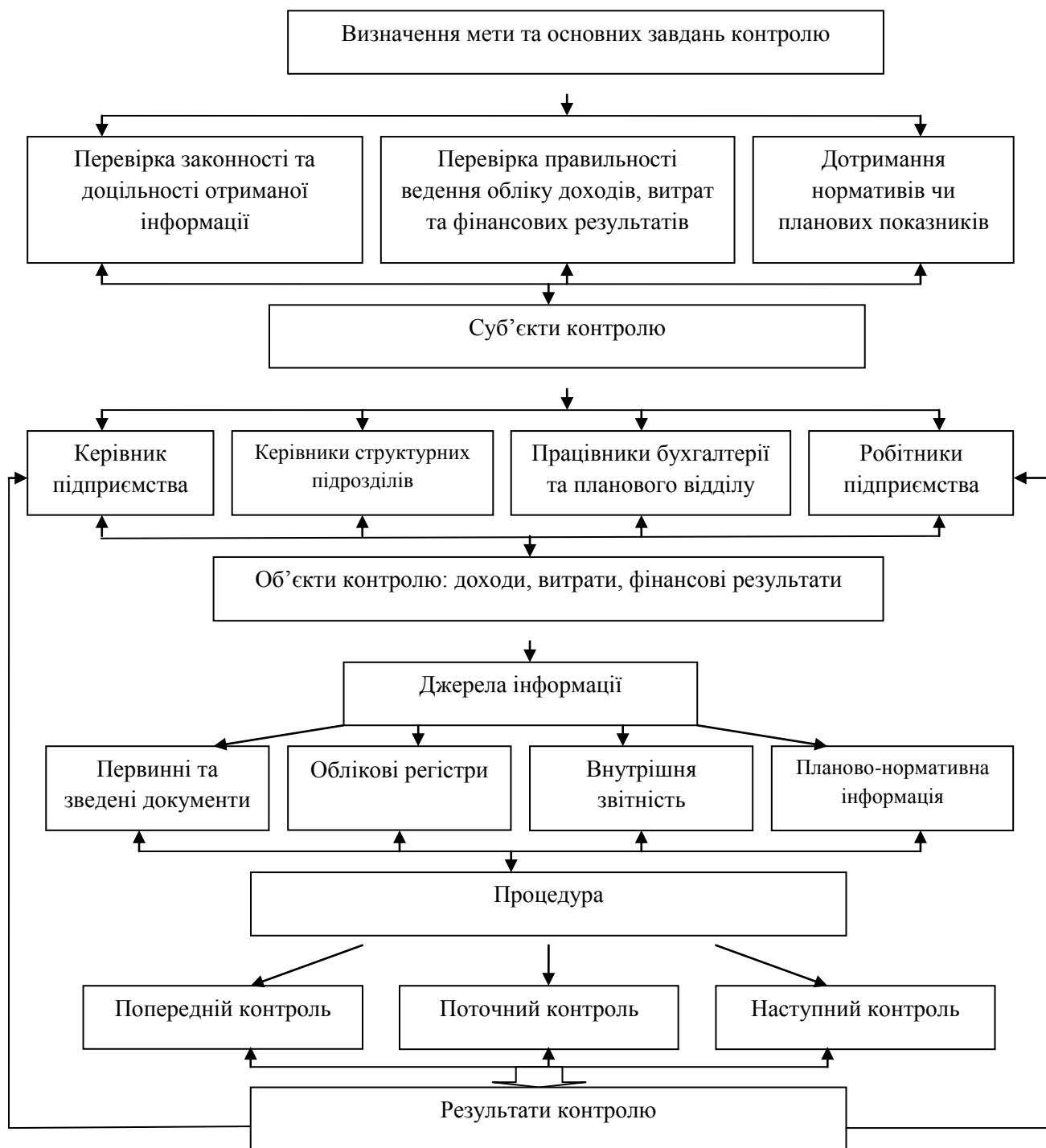
Додаток Б

Схема формування облікової політики підприємств

Додаток В

Формування системи організації контролю на підприємстві

Додаток Д

Додаток до інвентаризаційного опису основних засобів

I. Інформація про придатність об'єкта основних засобів

Назва об'єкта	Дата введення в експлуатацію	Строк корисного використання, рік	Первісна вартість, грн	Залишкова вартість, грн	Придатність до використання об'єкта	Подальше використання потребує (ремонт, поліпшення, ліквідації)
1	2	3	4	5	6	7
Сівалка	01.02.2023	10	16200	12600	Придатний	Поліпшення

II. Інформація про потенційні втрати (ризик) об'єкта інвентаризації

Примітки	Вид ризику	Справедлива вартість, грн	Проведення ремонту, грн.	Проведення поліпшення, грн.	Можлива сума відшкодування (дорогоцінні метали та ін.)	Сума можливих втрат	Пропозиції (уцінка, можливості відновлення)
8	9	10	11	12	13	14 (5-10+11+12-13)	15
-	Втрати	8600	1200	-	-	5200	Уцінка